

Plannen en volgen van het leren op cluster 3-scholen

Een inventarisatie van drie leerlingvolgsystemen

Plannen en volgen van het leren op cluster 3-scholen

Een inventarisatie van drie leerlingvolgsystemen

Nina Boswinkel
Mariel Cordang
Annette van der Laan

December 2008

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

© **Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede**

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

Auteurs: Nina Boswinkel, Mariel Cordang en Annette van der Laan

Eindredactie: Annette van der Laan

In samenwerking met: Landelijke Vereniging Cluster 3

Informatie

SLO, Stichting Leerplanontwikkeling

Secretariaat Speciaal Onderwijs

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 665

Internet: www.slo.nl

E-mail: so-kcl@slo.nl

AN: 2.4543.148

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Doelstellingen en gehanteerde werkwijze	7
3.	Geschiedenis en wettelijke kaders rond plannen en volgen van leren	9
3.1	Ontstaangeschiedenis leerlingvolgsysteem	9
3.2	Funcities leerlingvolgsysteem	10
3.3	Wettelijk kader leerlingvolgsysteem	11
3.4	Leerlingvolgsysteem en planmatig handelen	12
4.	Ervaringen van ontwikkelaars en scholen	15
4.1	Ontwikkelaars van leerlingvolgsystemen	15
4.2	Bevindingen scholen leerlingvolgsystemen	16
5.	Conclusies	25
5.1	Visie	25
5.2	Plannen en volgen van leren	25
6.	Aanbevelingen	27
7.	Literatuur	31
	Bijlage 1: Lijst deelnemende scholen en ontwerpers	33
	Bijlage 2: Vragenlijst voor schoolbezoek	35
	Bijlage 3: Interviewlijst met ontwerpers	39
	Bijlage 4: Samenvatting gesprekken ontwerpers leerlingvolgsystemen	41
	Bijlage 5: Samenvatting ervaring van scholen leerlingvolgsysteem	51

1. Inleiding

In samenwerking met de Landelijke Vereniging Cluster 3 en Stichting ZML Noordoost Brabant is SLO in 2008 een project gestart met als doel meer inzicht te krijgen in de wijze waarop scholen in cluster 3 het leerlingvolgsysteem gebruiken voor het plannen en het volgen van leerlingen en de ervaringen die men daarmee heeft.

Daarvoor zijn de ervaringen van zeven cluster 3 scholen in kaart gebracht. Daarnaast is in kaart gebracht hoe ontwerpers van drie (digitale) leerlingvolgsystemen tegen hun eigen producten aankijken: DataCare, Infosys-T en het Ontwikkelingsvolgmodel. In deze notitie zijn de belangrijkste bevindingen uit het project beknopt beschreven.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de doelstellingen en de gehanteerde werkwijze.

Hoofdstuk 3 geeft een beknopt overzicht over de ontwikkelingen in het plannen en het volgen van leerlingen en het gebruik van leerlingvolgsystemen daarbij.

Hoofdstuk 4 gaat in op de ideeën en ervaringen van de ontwerpers van (digitale) leerlingvolgsystemen zelf. Daarnaast zijn de belangrijkste opbrengsten uit de verkenningen binnen de zeven scholen beschreven.

In hoofdstuk 5 staan de voornaamste conclusies op de rij.

Deze notitie eindigt met een aantal aanbevelingen in hoofdstuk 6.

2. Doelstellingen en gehanteerde werkwijze

Veel cluster 3-scholen zijn volop bezig met de invoering van een digitaal leerlingvolgsysteem. Volgens de *Monitor (2007)*¹ gaat het om 94% van het totaal aantal cluster 3 scholen dat gebruik maakt van een digitaal leerlingvolgsysteem. Het systeem wordt op die scholen vooral ingezet om de vorderingen van leerlingen op bepaalde vak- en vormingsgebieden bij te houden.

De systemen zijn gevuld met schoolspecifieke doelen, veelal gebaseerd op SLO kerndoelen en tussendoelen en/of de leerlijnen die door CED zijn ontwikkeld.

De meeste scholen hebben voor één of twee leerstofgebieden doelen in het leerlingvolgsysteem ingevoerd en proberen van daaruit het planmatig handelen te versterken. Het blijkt dat op veel scholen een duidelijke visie op het planmatig scholen ontbreekt. Scholen gaan heel pragmatisch met hun informatie om. Mogelijke output wordt dan ook maar beperkt gebruikt, waardoor mogelijke kansen voor kwaliteitszorg op verschillende aandachtsgebieden onvoldoende worden toegepast.

Doel

Het voornaamste doel is inzicht te krijgen in de wijze waarop scholen in cluster 3 het leerlingvolgsysteem gebruiken voor het plannen en het volgen van leerlingen en de ervaringen die men daarmee heeft. Belangrijke vragen die daarbij een rol spelen zijn:

- Welke ontwikkelingen hebben in de afgelopen jaren plaatsgevonden rondom het plannen en volgen van leerlingen en wat zijn de huidige wettelijke kaders die van toepassing zijn?
- Welke instrumenten hanteren scholen daarvoor? Waarom kiezen scholen voor het desbetreffende instrument?
- Welke processen zijn in gang gezet om het plannen en volgen van leren te bewerkstelligen?
- In hoeverre zijn scholen tevreden over het proces van plannen en volgen van leren? Wat zijn sterke punten? En wat moet beter?

Werkwijze

Veel cluster 3 scholen, hebben op basis van de kerndoelen en de SLO tussendoelen en/of de leerlijnen die door CED zijn ontwikkeld, voor verschillende vak- en vormingsgebieden schoolspecifieke doelen en inhoud (door)ontwikkeld. Deze zijn vervolgens veelal ondergebracht in een bestaand of in een zelfontwikkeld leerlingvolgsysteem.

¹ *Monitor 2007 bevat de resultaten van een onderzoek naar in- en uitstroom gegevens van cluster 3 leerlingen, alsook van gegevens rondom de staat van het cluster 3 onderwijs ten aanzien van visie, gebruik leermiddelen, professionalisering leerkrachten, planmatig handelen, etc.*

De Monitor van 2007 (SLO, 2007) geeft aan dat 94% (101 van de 107 scholen) gebruik maakt van een leerlingvolgsysteem:

- 40% van de scholen gebruiken DataCare (43 op 107 scholen)
- 12 % van de scholen gebruiken Ontwikkelingsvolgmodel OVM (13 op de 107)
- 6% van de scholen gebruiken Infosys (6 op de 107)
- 6% van de scholen gebruiken MLS (6 op de 107)
- 5% van de scholen gebruiken CITO (5 op de 107)
- Daarnaast is er nog een aantal scholen, die bijvoorbeeld TOS, Vijfwijzer, KOS, LAR of een zelf ontwikkeld systeem hanteren.

Omdat DataCare, Infosys en het Ontwikkelingsvolgmodel (OVM) het meest binnen cluster 3 scholen wordt gebruikt, is besloten om de bevindingen met deze systemen nader onder de loep te nemen. Het MLS (=Maatwerk Leerlingvolg Systeem) wordt ook regelmatig ingezet, maar omdat dit systeem vrij nieuw is, zijn er vooralsnog weinig gebruikerservaringen te achterhalen. Daarom is besloten deze in dit project buiten beschouwing te laten.

Vervolgens zijn zeven cluster 3-scholen benaderd die één van de bovenstaande systemen hanteren. Aan de hand van semi-gestructureerde interviews met intern begeleiders (zie bijlage 2 voor de vragenlijst) is inzicht verkregen in de wijze waarop scholen het leerlingvolgsysteem gebruiken en wat hun ervaringen zijn.

Daarnaast zijn de ontwikkelaars van de drie gekozen instrumenten bevraagd op hun visie ten aanzien van het plannen en volgen van leren en het daarbij ontwikkelde leerlingvolgsysteem (zie bijlage 3 voor de interview leidraad).

De opbrengsten zijn steeds teruggekoppeld naar de betrokkenen en op juistheid getoetst. Vervolgens zijn de verschillende opbrengsten nader geanalyseerd.

3. Geschiedenis en wettelijke kaders rond plannen en volgen van leren

Dit hoofdstuk gaat in op de historie en wettelijke kaders rondom het plannen en volgen van leerlingen. Daarbij gaat specifieke aandacht uit naar het gebruik van leerlingvolgsystemen in het cluster 3 onderwijs.

3.1 Ontstaangeschiedenis leerlingvolgsysteem

De toenmalige AdviesRaad voor BasisOnderwijs (ARBO) heeft als eerste geprobeerd aan het begrip leerlingvolgsysteem een specifieke inhoud te geven. In haar nota 'Voorrang aan achterstand' (1988) geeft de Adviesraad een duidelijke omschrijving van een leerlingvolgsysteem voor het basisonderwijs: *'Een leerlingvolgsysteem is een concreet hulpmiddel voor het signaleren van het achterblijven van vorderingen ten opzichte van de door de school nagestreefde doelen en tussendoelen en voor het registreren van die vorderingen.'*

Uit deze omschrijving blijkt dat het systeem uitsluitend een signalerende functie heeft en het vooral gaat om het wegwerken van onderwijsachterstanden. In de loop van de tijd is deze zienswijze veranderd en is niet alleen het volgen van vorderingen maar ook het vertalen van de resultaten naar handelen cruciaal gebleken. Daarom zou een leerlingvolgsysteem behalve signaleringsinstrumenten ook diagnostische instrumenten moeten bevatten en suggesties moeten geven voor vervolgstappen in het curriculum. Een leerlingvolgsysteem dat uitsluitend een signalerende functie heeft en geen instrumenten bevat om de procedure van planmatig handelen verder te ondersteunen, is weinig effectief gebleken.

Ook binnen het *speciaal onderwijs* wordt in de jaren '80 gestart met het registreren van behaalde vaardigheden van leerlingen. Deze vaardigheden werden gerangschikt naar bijvoorbeeld zelfredzaamheid, taal, rekenen, praktische en creatieve vakken. De vaardigheden werden afgevinkt op gestencilde papieren met ingekleurde bolletjes of met kruisjes. In meer uitgebreide notatiesystemen kon men de ontwikkeling van de leerling drie of vier achtereenvolgende jaren registreren en vergelijken. Elke school hanteerde daarbij zijn eigen systeem. De nadruk lag ook hier vooral op het registreren van de vorderingen en minder op het vertalen van die resultaten naar planmatig handelen (Cordang, 2006).

In 1993 werd een het zogenaamde **TOS model (=Toets voor de Ontwikkeling van de Sociale Redzaamheid)** model ontwikkeld die door meerdere zml-scholen werd gehanteerd. Het was een model met een verdeling naar vier ontwikkelingsgebieden, die op hun beurt waren onderverdeeld in allerlei vakken, cq. vaardigheden. Elke vaardigheid werd door middel van gekleurde vakjes -per jaar een andere kleur-genoteerd. Het bijzondere aan dit model was, dat leerkrachten en ouders beter in staat waren om de ontwikkeling visueel te kunnen volgen. Men overzag de algehele ontwikkeling en ontdekte de sterke en zwakke kanten van de leerling, om vervolgens nieuwe doelen om te zetten in handelingsplanning. Het betekende een grote stap vooruit binnen het zml-onderwijs.

Ook het **OVM model (=Ontwikkelingsvolgmodel)** kent een lange geschiedenis. Begin jaren tachtig ontstond op een LOM school in Hengelo (Gld) de behoefte aan inzicht in het ontwikkelingsverloop van leerlingen. Vanuit die behoefte is OVM ontwikkeld, een systeem dat vanuit ontwikkelingsdoelen van een leerling, vorderingen visualiseert. Het geeft door middel van verfijnde observaties in de dagelijkse context, inzicht in hoe en op welke wijze een kind leert, zich ontwikkelt. Toen bleek dat de visualisering voorzag in een brede behoefte, is vanuit het Seminarium van Orthopedagogiek gewerkt aan een verdere uitwerking van het instrument en een verbreding naar andere doelgroepen, waaronder het onderwijs in cluster 3.

In de jaren '90 kwam daar nog het volgsysteem **INFOSYS** bij. Het huidige systeem, INFOSYS-T, is ontstaan uit een samengaan van twee eerdere systemen: Infosys-LVS en Infosys-HGPG. Het eerste systeem is oorspronkelijk opgezet om scholen te ondersteunen bij het beoordelen van leerlingen. Voornaamste doel was het invullen en analyseren van volglijsten. Het tweede systeem is opgezet om het cyclische proces van plannen beter in kaart te brengen. In 2004 is een nieuwe versie ontwikkeld, Infosys-Totaal, waarin beide systemen zijn samengevoegd zodat het volgen en plannen van leerlingen systematisch en integraal kan worden toegepast.

Recent is de ontwikkeling van **DataCare**. In eerste instantie heette dit systeem: LVS2000 en was het een administratiesysteem voor Middelbaar Onderwijs. Vanuit een mytyschool kwam, zo rond 2000, de vraag om voor hun een digitaal leerlingvolgsysteem op maat te bouwen, waarbij het werken met leerlijnen en tussendoelen de basis zou moeten vormen. Via een volginstrument op individueel niveau ,ontwikkelde DataCare daarna een planningssysteem om handelingsplannen te kunnen maken en te evalueren: het IPV. Dit is uitgebouwd tot een geïntegreerd systeem.

Bovenstaande ontwikkelingen laten een omslag in denken bij scholen zien: ze wilden volgsystemen niet alleen meer inzetten om vorderingen van leerlingen te registreren maar deze inzichten ook vertalen naar concrete handelingsplanning. Doordat de systemen gedigitaliseerd werden, is het steeds makkelijker geworden om het proces van plannen en volgen aan elkaar te koppelen.

3.2 Functies leerlingvolgsysteem

Zoals de vorige paragraaf beschrijft, zijn er vele leerlingvolgsystemen voor handen. Allen met een andere insteek en een andere visie als basis. In hoofdstuk 4 worden drie van deze leerlingvolgsystemen nader besproken en vergeleken, zodat het verschil in insteek, visie maar ook verschil in gebruikersmogelijkheden duidelijk wordt.

Doordat er verschillende systemen voor handen zijn, moeten scholen weloverwogen keuzes maken. Daarin spelen zowel technische als onderwijskundige vragen een rol: Hoe gebruikersvriendelijk moet het systeem zijn? Past het systeem in de manier van werken die op de school als bestaat? Met welke (schoolspecifieke) doelen en inhoud wordt gewerkt? Welke functies moet het systeem vervullen?

Een leerlingvolgsysteem kan verschillende functies hebben. Het systeem:

- geeft aan in hoeverre de gestelde onderwijsdoelen zijn bereikt
- geeft aan of een leerling zich bevredigend ontwikkelt in vergelijking met vorige meting(en)
- geeft aan of een leerling naar wens ontwikkelt in vergelijking met leeftijd- en groepsgenoten
- geeft inzicht in de mate waarin de leerstof op het niveau van de leerling is afgestemd
- geeft aan wat de relatief sterke en zwakke kanten van een leerling zijn

Afhankelijk van de gekozen functie waarvoor het leerlingvolgsysteem ingezet gaat worden, kunnen er verschillende manieren worden onderscheiden om informatie te verzamelen (Meijer, 2007):

- *Controlemiddel op onderwijsnormen (summatief)*: Legt de klemtoon op een beschrijving van de bereikte leerresultaten op bepaalde tijdstippen in de onderwijsloopbaan van een leerling: via resultaatverslagen en toekenning van punten op basis van leerresultaten, gaat het om het vergelijken van huidige resultaten van een leerling met zijn eerdere resultaten. Of vergelijken van resultaten van individuele leerling met die van zijn leeftijdgenoten.
- *Informatiebron voor onderwijs- en leerprocessen (formatief)*: Het legt de klemtoon op informatieverzameling die leraren helpt om de volgende stappen in het leerproces van de leerling te plannen, het proces is doelgericht en aansluitend bij de doelstelling van het curriculum voor alle leerlingen.
- *Identificatie van onderwijsbehoeftes (initieel)*.

3.3 Wettelijk kader leerlingvolgsysteem

In de Wet op Expertisecentra (WEC) wordt aandacht besteed aan het rapporteren van vorderingen van leerlingen. Artikel 20 schrijft:

'Het bevoegd gezag rapporteert over de vorderingen van de leerlingen aan hun ouders, dan wel aan de leerlingen zelf indien zij meerderjarig en handelingsbekwaam zijn.'

Dit artikel beschrijft dat vorderingen van leerlingen gemeten moeten worden, maar beschrijft niet hoe die vorderingen gemeten moeten worden. Ook niet hoe vaak gerapporteerd moet worden en welke instrumenten daarbij ingezet kunnen worden. Van scholen wordt verwacht dat ze hier verstandige keuzes in maken.

Het artikel beschrijft ook niet de samenhang tussen het meten van vorderingen en handelingsplanning. Zeker gezien de eerdere conclusie dat het registreren van vorderingen alleen niet voldoende is, kan het één niet losgezien worden van het ander. Artikel 19 over het bevorderen van de kwaliteit van het onderwijs, zegt daarover het volgende:

'Het bevoegd gezag draagt zorg voor de kwaliteit van het onderwijs op de school. Onder zorg dragen voor de kwaliteit van het onderwijs wordt in elk geval verstaan: het uitvoeren van het in het schoolplan, bedoeld in artikel 21, beschreven beleid op een zodanige wijze dat de wettelijke opdrachten voor het onderwijs en de door het bevoegd gezag in het schoolplan opgenomen eigen opdrachten voor het onderwijs, worden gerealiseerd.'

Het inspectierapport (2007) zegt over de samenhang tussen het meten van vorderingen en de inbedding daarvan in planmatig handelen het volgende:

'De scholen dienen te beschikken over een cyclisch systeem van leerlingenzorg. Daarnaast dienen scholen in overeenstemming met ouders handelingsplannen op te stellen en vorderingen en de ontwikkeling van leerlingen systematisch te volgen.'

Het inspectie rapport concludeert, dat slechts 7 % van de scholen jaarlijks systematisch de kwaliteit van hun opbrengsten evalueert. Deze scholen hebben in het schoolplan doelen geformuleerd voor hun opbrengsten, de resultaten van de leerlingen, zowel tussentijds als aan het eind van de schoolperiode. Zij richten hun activiteiten op het in kaart brengen en analyseren van de vorderingen en ontwikkeling die leerlingen behalen, als uitvloeisel van planningsgericht handelen. Het is de inspectie bekend dat cluster 3 scholen zelden of nooit hun opbrengsten vergelijken met het gemiddelde van scholen met een vergelijkbare schoolbevolking. Bij het ontbreken van harde cijfers als bijvoorbeeld CITO scores, zijn scholen onvoldoende in staat om aan te geven wat de opbrengsten van hun onderwijs zou moeten zijn. Er is inderdaad een trend gaande om toetsinformatie te koppelen aan nationale normen. Men wil meer toe naar toetsen als informatiebron om de volgende stap te kunnen zetten. Dat betekent een nadruk op diagnosticeren van leerlingen en niet alleen het signaleren. (Meijer, 2007)

3.4 Leerlingvolgsysteem en planmatig handelen

Volgens inspectie zouden scholen dus moeten beschikken over een voldoende werkend systeem van leerlingenzorg, welke vervolgens in de praktijk zal moeten leiden tot functionele handelingsplanning. Daarbij staat een leerlingvolgsysteem niet op zich zelf, maar maakt onderdeel uit van het cyclisch proces van leerlingenzorg met als kernwoorden: handelingsgerichte diagnostiek en planmatig handelen. Beide worden hieronder toegelicht.

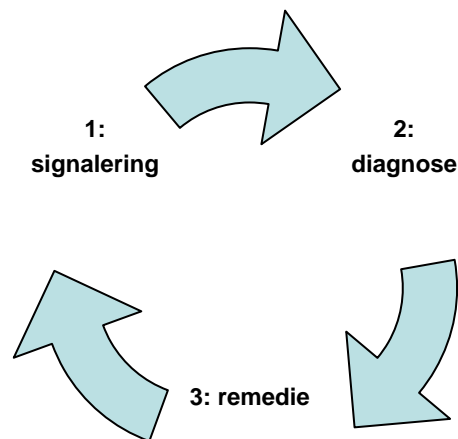
Handelingsgerichte diagnostiek wordt gedefinieerd als een besluitvormingsproces dat gericht is op het onderkennen en analyseren van problemen en op het zoeken naar mogelijke verklaringen voor die problemen en het adviseren van oplossingen daarover. (Pameijer & Breukering, 1997). **Doel** is het vinden van aanknopingspunten voor bij het kind passend onderwijs, behandeling, begeleiding of aanpak. Het gaat om het nemen van juiste beslissingen over de volgende stappen in het leerprogramma van de leerling om daarmee het leerproces verbeteren. Daarnaast is informatie bruikbaar voor administratie, selectie, kwaliteitscontrole, analyse en beleidsprocessen.

Werken met het leerlingvolgsysteem is een vorm van evalueren, en een hulpmiddel ten behoeve van kwaliteitsbewaking van het onderwijs. Er worden gegevens verzameld over leervorderingen van leerlingen en die kunnen gebruikt worden om de kwaliteit van

de leerprocessen en het onderwijs te bewaken. Deze kwaliteitsbewaking kan op verschillende manieren worden ingevuld (Wiel, Huijgens, 2007):

- op leerling-niveau: leerlingvolgsysteem gebruiken om uitvallers en achterblijvers op te sporen en te helpen
- op schoolniveau: inzicht over meerdere jaren in verschillende aspecten van de kwaliteit en effectiviteit van het totale onderwijs
- op bestuursniveau: inzicht in kwaliteit van het onderwijs door middel van beleid er op in te zetten

Dit proces van **planmatig handelen** verloopt vaak via een aantal cyclische fasen, zie schema (Gillijns, 1991):

1. De eerste fase bestaat uit **signalering**

Signaleren vindt plaats door het afnemen van toetsen, het verwerken, registreren en interpreteren van resultaten. De leerkracht krijgt een globaal inzicht in de vorderingen van leerlingen, de groep en de klas. Voor leerlingen die zich niet naar tevredenheid ontwikkelen, moet de oorzaak ervan opgespoord worden en vervolgens moeten deze leerlingen extra aandacht of gerichte hulp krijgen.

2. De tweede fase bestaat uit de fase van **diagnose**

Het uitgangspunt van diagnose is het signaal dat er kennelijk sprake is van een leerprobleem of een kennisachterstand. Het doel is het probleem goed in kaart te brengen en de oorzaken daarvan opsporen. Soms wijst een signaal in een duidelijke richting en soms niet. In het laatste geval moeten er aanvullende gegevens worden verzameld. Het kan gaan om aspecten binnen en buiten het kind (bredere kijk) en onderliggende vaardigheden (diepere kijk).

3. De derde fase: **remedie**

Wanneer voldoende aanvullende gegevens zijn verzameld en de leerproblemen goed in kaart zijn gebracht, zit de fase van diagnose erop en wordt het tijd voor actie. De fase van remedie of gerichte hulp begint. Een belangrijke, maar ook lastige fase. De leerkracht moet zelf bedenken op welke wijze hij de ontwikkeling weer op gang kan brengen; op welke wijze hij de leermethode kan gebruiken; welke andere hulpmiddelen daarvoor ter beschikking staan; op welke wijze hij extra hulp moet organiseren, etc. Het antwoord op deze vragen moet uiteindelijk leiden tot een plan van aanpak, handelingsplan, dat vervolgens uitgevoerd en zo nodig bijgestuurd moet worden.

Uit bovenstaand schema blijkt dat het bijhouden van vorderingen (fase 1: signaleren) één onderdeel is van het leerling volgen. Eigenlijk is dat pas de start. Zeker zo belangrijk is dat je in een systeem aan kunt geven wat je met die informatie doet (fase 2: diagnose). Dus wat je volgende stap is in het proces op basis van de huidige stand van de (pedagogische en didactische) ontwikkeling. Het vastleggen van de volgende stap in het ontwikkelingsproces is eigenlijk de meest wezenlijke van het proces. Het vormt tevens een uitdaging om resultaten van de leerlingvolgsystemen te gebruiken voor de sturing van het onderwijs aan leerlingen (fase 3: remedie). Daarvoor is het nodig dat deze volgsystemen dekkend zijn voor de inhoud van het onderwijs, voldoende diagnostisch vermogen hebben en dat ze aanwijzingen geven over de wijze waarop het onderwijs op de leerlingen kan worden afgestemd. Doelgericht en verantwoord handelen is essentieel voor elke leerkracht die problemen ervaart met een leerling in zijn of haar groep (Huygens, Wiel, 2007)

Uit onderzoek blijkt dat speciale scholen voor basisonderwijs de leerlingen wel systematisch volgen, maar onvoldoende komen tot het systematische vaststellen van hulpvragen en een vertaling daarvan naar concrete handelingsplanning. Met andere woorden, vooral fase 1 wordt doorlopen met weinig doorloop naar de fasen 2 en 3. Inspectie (2007) bevestigt dit voor de cluster 3 scholen: 36% van de scholen gebruiken geen samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de vorderingen en ontwikkeling van de leerlingen

4. Ervaringen van ontwikkelaars en scholen

In het vorige hoofdstuk is een beeld geschetst van de samenhang van een leerlingvolgsysteem met het planmatig handelen en de inbedding daarvan in de kwaliteit van het onderwijs. Ontwerpers van drie leerlingvolgsystemen zijn gevraagd naar hun visie ten aanzien van het volgen en plannen en de consequenties die dat heeft gehad voor de door hun ontwikkelde producten (4.1). Om inzicht te krijgen in hoe de praktijk werkt, zijn zeven cluster 3-scholen benaderd die één van de geselecteerde systemen (DataCare, OVM, INFOSYS-T) gebruiken. Beknopt wordt beschreven hoe scholen het opzetten en invoeren van een leerlingvolgsysteem aanpakken en hoe zij het werken met zo'n systeem in de praktijk ervaren (4.2).

4.1 Ontwikkelaars van leerlingvolgsystemen

In de tabel hieronder, wordt in het kort beschreven wat het perspectief en de visie is van de ontwikkelaars op het betreffende leerlingvolgsysteem. In bijlage 4 vindt u een uitgebreide samenvatting van de gesprekken die gevoerd zijn met de ontwerpers.

	DataCare	Infosys-T	OVM
Functie	3 in 1 = administratie, volg- en plansysteem	2 in 1 systeem: volg- en plansysteem	2 in 1 systeem: volg- en plan systeem
Oorsprong	Behoefte van een mytyschool	Samengaan Infosys-LVS (volgen) van SvO Utrecht en Infosys-HGPG (plannen) van P.I. school Hondsberg Vooral gebruikt: in zml-scholen (oosten v.h. land), PRO scholen & cluster 2 scholen	Behoefte van mlk-scholen Doelen opgesteld vanuit ontwikkeling leerling
Kernwoorden	Cyclisch werkproces Heldere formuleringen Alleen zichtbaar wat relevant is voor gebruikers Afstemmen met CED leerlijnen	Cyclisch werkproces Heldere formuleringen Boek als basis: <i>Effectieve handelingsplanning, basis voor zorgstructuur in primair onderwijs (vd Wiel)</i>	Scoren middels observatie en interactie Dagelijkse omgeving is uitgangspunt

	DataCare	Infosys-T	OVM
			Lijnen zoveel mogelijk gekoppeld aan methoden Afstemming met CED leerlijnen
Componenten	Definieer Formulier Handelingsplan Groepsplan Niveau: werkdoelen (korte termijn) handelingsdoelen (jaartermijn) perspectiefdoelen (uitstroom)	Beoordelingslijsten, Documenten, Handelingsplanning (algemeen, doelen, perspectief), Didactische informatie (=toetsen), Stages	Leerlingvolgdeel, Planning Gangbaar aanbod Planning speciale zorg
Planmatig handelen	Relatie tussen individueel handelingsplan en groepsplan duidelijk; makkelijk te exporteren naar een schoolspecifiek handelingsplansjabloon	Relatie tussen individueel plan en groepsplan is er, maar er is meer behoefte aan makkelijker kunnen genereren van (groeps)overzichten	
Voordelen	Flexibel en schoolspecifiek in te vullen Bronnen toevoegen is mogelijk	Thuiswerken is mogelijk Bronnen (=bibliotheek) en documenten (WORD) toevoegen is mogelijk Flexibel en schoolspecifiek in te vullen	Voor het gebruik van het systeem, moet je cursus volgen
Nadelen	Systeem is nog niet web-based, wel via server van de school thuis in te zien	Niet alle componenten kunnen onzichtbaar gemaakt worden Behoeft aan doorvoering wijzigingen in ene gedeelte, doorvoeren in andere gedeelte	Voor het gebruik van het systeem moet je cursus volgen

4.2 Bevindingen scholen leerlingvolgsystemen

In de tabel hieronder, wordt in het kort beschreven wat de ervaringen van de deelnemende scholen zijn waar het gaat om het proces van plannen en volgen van leren en het daarbij gehanteerde leerlingvolgsysteem. Per leerlingvolgsysteem vindt u de bevindingen gerubriceerd per school. In bijlage 5 vindt u een uitgebreide samenvatting van de gesprekken die zijn gevoerd met de deelnemende scholen.

4.2.1 DataCare

DataCare	Wingerd Groningen	Mytyschool Tilburg	Herman Broeren School Rosmalen
Achtergrond	<p>Lange tijd op zoek geweest naar een goed systeem om gegevens rond een leerling integraal te kunnen in zien.</p> <p>Via TOS en Infosys-T uiteindelijk bij DataCare terecht gekomen.</p> <p>Heeft werkgroep leerlijnen en leerlingvolgsysteem opgezet om invoer te begeleiden.</p>	<p>Werkt vanaf het begin van de ontwikkeling met DataCare. De pilot fase is al voorbij en is het systeem nu volledig geïmplementeerd en ingevoerd.</p> <p>Heeft in pilot fase met werkgroep gewerkt, tegenwoordig zijn er drie leerkrachten met speciale taken rond lvs.</p>	<p>Werken voor het vierde jaar met DataCare.</p> <p>Wilde graag structurelere aanpak in het kunnen plannen en volgen van leerlingen.</p>
Leerlijnen, doelen, inhoud	<p>Hanteert CED leerlijnen en doet mee met WEC traject `Implementatie van leerlijnen in het (V)SO`.</p> <p>Via eigen Werkgroep leerlijnen en lvs werken aan begeleiding en implementatie van het systeem.</p> <p>Deze werkgroep is bezig met nadenken over dubbelingen in leerlijn formuleringen (bijv. bij rekenen en oriëntatie op tijd).</p> <p>Er is al een start gemaakt met koppeling methoden aan leerlijnen.</p> <p>Zelf ontwikkelen van leerlijnen voor praktijkvakken.</p>	<p>Hanteert vijfwijzer voor de leerlingen met lage cognitie.</p> <p>Hanteert leerlijnen voor normaal lerenden SO en VSO, gebaseerd op methodes.</p>	<p>Hanteert aangepaste versies van CED leerlijnen, namelijk om recht te doen aan brede doelgroep op hun school.</p> <p>Hanteert vijfwijzer, ook in aangepaste vorm, voor zml-mg leerlingen.</p> <p>Systeem wordt aangevuld met logboek, en een papieren dossier in de klas.</p>

DataCare	Wingerd Groningen	Mytyschool Tilburg	Herman Broeren School Rosmalen
Relatie met handelingsplanning	<p>Werkgroep heeft handleidingen en (WORD) formulieren gemaakt om relatie met handelingsplanning concreet en begrijpelijk te maken.</p> <p>Werkgroep heeft besloten om niet meer dan drie doelen per vak per leerling te selecteren.</p> <p>Alle gebruikers maken individuele handelingsplannen op basis van vorderingen leerlingen.</p> <p>Komend jaar systeem inzetten voor het genereren van groepsplannen op basis van leerlijnen (en niet op basis van verzamelde individuele plannen).</p>	<p>Leerkrachten toetsen de leerlingen en bespreken de resultaten in een groepsbespreking. Dit kan leiden tot doorstroming naar een hoger niveau of tot realiseren van remedial teaching.</p> <p>Schrijven van onderwijsverslag naar aanleiding van de gegevens uit DataCare.</p>	<p>Leerkrachten vullen lvs in voor een half jaar, deze wordt vertaald naar concrete doelen in handelingsplan. Een keer per jaar wordt een groepsbespreking gehouden om na te gaan of de leerling op de juiste plek zit.</p> <p>Ouders kunnen ook nog reageren op resultaten van het halfjaar handelingsplan van hun kind. Vervolgens worden nieuwe doelen gesteld.</p> <p>Groepsoverzichten maken duidelijk op welk niveau de leerling werkt.</p>
Sterke punten	<p>Het is een 3-1 systeem (admin, plan- en volg).</p> <p>Systeem biedt voldoende mogelijkheden als een integraal verzamelpunt van gegevens rond leerling, welke door iedereen is in te zien.</p> <p>Systeem brengt doorlopende lijn aan in de vakken en methoden, gekoppeld aan groepen en niveau`s.</p>	<p>Systeem is goed instrument om leerlingen te volgen en te kijken wat en hoe iets bereikt is.</p> <p>Systeem biedt voldoende mogelijkheden voor overdracht (denk aan duopartners).</p> <p>Systeem is gebruiksvriendelijk en flexibel.</p> <p>Systeem biedt voldoende mogelijkheden als integraal verzamelpunt van gegevens rond leerling, welke door iedereen is in te zien.</p>	<p>Systeem dwingt je om doelmatiger te werken, waardoor continuïteit gewaarborgd blijft.</p> <p>Ook wordt door het gebruik van dit systeem, de methoden minder leidend en zullen deze als bron ondergeschikt aan de doelen gesteld worden.</p> <p>Gebruik van het systeem levert tijdwinst op.</p>

DataCare	Wingerd Groningen	Mytyschool Tilburg	Herman Broeren School Rosmalen
	<p>Al dan niet relevante informatie voor bepaalde gebruikers kunnen afgeschermd worden.</p> <p>School kent enthousiast team medewerkers.</p> <p>Werkgroep leerlijnen en lvs samen werkt ook goed.</p> <p>Aanstellen contact persoon voor begeleiding.</p> <p>Ontwikkeling van diverse handleidingen.</p>		<p>Het is een dynamisch systeem, dat je helemaal kunt aanpassen naar de eigen schoolsituatie.</p>
Werkpunten	<p>Kost tijd om relevante documenten uit het systeem te laten rollen.</p> <p>Soms lang wachten op nieuwe ontwikkelingen en beloofde invoeringen.</p>	<p>Wil toe naar een situatie waarin alle losse (WORD) documenten binnen het systeem geplaatst kunnen worden.</p> <p>Wil graag toe naar een koppeling tussen gegevens leerlingen vanuit school en vanuit revalidatiecentrum (1 kind - 1 plan).</p> <p>Soms lang wachten op nieuwe ontwikkelingen en beloofde invoeringen.</p>	<p>Gaat nog keuzes maken in hoe clustering bij bepaalde vakken (o.a. aardrijkskunde) gaat plaatsvinden, bijv. zet je leerlingen met hetzelfde niveau bij elkaar of juist niet.</p> <p>Wil toe naar nog concretere doelen in handelingsplan voor ouders, verduidelijken handelingswijzer en evaluatie.</p> <p>Wil toe naar compleet digitaal dossier in de klas. Het officiële leerlingen-dossier zal echter niet volledig gedragen worden.</p>

4.2.2 Infosys-T

Infosys-T	De Huifkar SO, Enschede	Hamalandschool, Lichtenvoorde	De Linde, Deventer
Achtergrond	<p>Werkt vanaf begin van de ontwikkeling met Infosys-T en heeft daarin voortrekkersrol gespeeld.</p> <p>Tegenwoordig gezamenlijke implementatie van nieuw Infosys-T met REC Oostmarke.</p>	<p>Werkt al geruime tijd met dit systeem`.</p>	<p>Werkt al geruime tijd met dit systeem, maar het bevalt niet en is op zoek naar nieuw systeem.</p>
Leerlijnen, doelen, inhoud	<p>Hanteert eigen ontwikkelde leerlijnen (op basis van SLO kerndoelen en Competenties A en Z).</p> <p>Heeft extra leerlijnen taal en rekenen ontwikkeld voor leerlingen die het niveau niet behalen of blijven steken.</p> <p>Systeem bevat een tabblad rond didactische informatie (=toetsen), deze is niet relevant voor de doelgroep, maar kan niet onzichtbaar gemaakt.</p>	<p>Hanteert CED leerlijnen en doet mee met WEC traject `Implementatie van leerlijnen in het (V)SO`.</p>	<p>Hanteert zml-kerndoelen en wil leerlijnen CED in het nieuw te kiezen systeem invoeren (MLS).</p>
Relatie met handelingsplanning	<p>Heeft zelf veel formulieren ontwikkeld, zoals sjablonen overdrachtsformulieren, individuele handelingsplannen, plannen van aanpak. Deze zijn vervolgens gehangen aan het digitale systeem.</p>	<p>Invoeren van gegevens vindt 2 keer per jaar plaats, op basis waarvan een groepsoverzicht gegenereerd kan worden.</p> <p>Er wordt groepsdoorbrekend gewerkt op drie niveaus, gegevens worden uit het systeem gehaald.</p>	<p>Heeft zelf veel schoolspecifieke formulieren ontwikkeld.</p> <p>Automatische koppeling van handelingsplannen en groepsplannen op basis van resultaten en opbrengsten in het lvs systeem is niet mogelijk bij Infosys-T.</p>

Infosys-T	De Huifkar SO, Enschede	Hamalandschool, Lichtenvoorde	De Linde, Deventer
		<p>Volgorde is vaak dat individuele handelingplannen opgesteld worden, waarna de resultaten van het systeem dit bevestigen (eigenlijk zou andersom moeten).</p> <p>Zelf ontwikkelen van formulieren en ouder rapportages op basis van resultaten systeem.</p>	
<p>Sterke punten</p>	<p>Systeem biedt voldoende mogelijkheden als een integraal verzamelpunt van gegevens rond leerling, welke door iedereen is in te zien.</p> <p>Systeem biedt mogelijkheden voor het genereren van groepsoverzichten.</p>	<p>Systeem maakt helder waar hiaten in de lijn van een leerling zitten.</p> <p>Systeem is flexibel en schoolspecifiek in te vullen.</p> <p>Door het gebruik van dit systeem, zijn methoden minder leidend en zullen deze als bron ondergeschikt aan de doelen gesteld worden.</p> <p>Systeem biedt mogelijkheden voor het creëren van memo`s: zoals oudergesprekken, handelingsplan, etc. hiermee verdwijnen papieren dossiers.</p> <p>Verbetering leeropbrengsten (o.a. lezen) omdat geformuleerde subdoelen fijnmaziger zijn en makkelijker vooruitgang te zien is.</p>	<p>Geen</p>

<p>Werkpunten</p>	<p>Soms lang wachten op nieuwe systeemontwikkelingen en beloofde invoeringen.</p> <p>Wil toe naar makkelijker genereren van groepsplannen vanuit het systeem.</p> <p>Wil toe naar betere koppeling handelingsplanning en beoordeling.</p>	<p>Soms lang wachten op nieuwe systeem ontwikkelingen en beloofde invoeringen.</p> <p>Systeem levert niet automatisch gegevens over de volgende doelen.</p>	<p>Soms lang wachten op nieuwe systeem ontwikkelingen en beloofde invoeringen.</p> <p>Vindt hantering van 5 puntsschaal te subjectief.</p> <p>Systeem kent geen koppeling met administratieve gegevens.</p> <p>Wil toe naar betere koppeling met schoolformulieren, zodat het aantal losse memo`s (WORD documenten) minder wordt.</p> <p>Wil toe naar een fijnmazig en overzichtelijk systeem dat koppelingen maakt tussen administratieve gegevens, gegevens van de ontwikkeling, uitslagen van testen, etc.</p> <p>Wil koppeling handelingsplannen en groepsplanning naar pedagogische - didactische ondersteuning.</p>
--------------------------	---	---	---

4.2.3 OntwikkelingsVolg Model

OntwikkelingsVolg Model	Schutte Bosschool, Enschede
Achtergrond	<p>Werkt al vier jaar met het systeem.</p> <p>Reden om met dit systeem te werken, is de behoefte om leerlingen beter in hun ontwikkeling te kunnen volgen.</p> <p>Reden om met dit systeem te werken, is dat inspectie vraagt om leeropbrengsten en ontwikkelingsperspectieven.</p> <p>Sinds 2006/07 werkt school ook met DataCare.</p>
Leerlijnen, doelen, inhouden	<p>Doet niet mee aan het WEC Implementatie traject.</p> <p>Hanteert CED leerlijnen.</p>
Relatie met handelingsplanning	<p>Leerkracht vult het systeem in, via observaties en CITO toetsscores en gaat vervolgens in WORD zelf handelingplan maken. Dan zelf nieuwe doelen stellen en evalueren.</p> <p>Leerkrachten nemen doelen wel op in het individueel handelingsplan en noteren of ze al dan niet gehaald zijn, maar er wordt nauwelijks teruggekeken op de afgelopen periode.</p>
Sterke punten	<p>Het systeem legt de nadruk op ontwikkelingslijnen, die op een makkelijke manier leidt tot het formuleren van uitstroomperspectief.</p> <p>De ontwikkelingsfase die een leerling moet/kan doorlopen staat duidelijk beschreven in het systeem.</p>
Werkpunten	<p>Wil dat er 1 systeem ontwikkeld wordt, waarin OVM in DataCare geïntegreerd is.</p> <p>Wil dat er een automatische vertaling van doelen naar handelingsplanning komt.</p> <p>Het invullen van het systeem vergemakkelijkt nog niet het formuleren en destilleren van een ihp. Kost daardoor meer tijd.</p> <p>Gaat nog meer aandacht besteden aan de mogelijkheden van het planningsgedeelte binnen dit systeem.</p> <p>Zou mooi zijn als systeem ook administratieve gegevens kon archiveren.</p> <p>Soms lastig dat systeem is ingesteld op ontwikkelingsleeftijd en niet op kalenderleeftijd.</p>

5. Conclusies

5.1 Visie

Scholen zijn al jaren druk doende met het versterken van het planmatig handelen en het gebruik van een leerlingvolgsysteem daarbij. Een aantal scholen heeft daarin nadrukkelijk een voortrekkersrol vervuld. Scholen zijn zich nu bewuster aan het oriënteren op de zin en onzin van het plannen en volgen van leren en de rol die een leerlingvolgsysteem daarin kan spelen.

De invoering van een digitaal systeem wordt door scholen als een enorme verbetering ervaren, ondanks dat het inrichten ervan veel tijd kost. Scholen zien het belang in van het systematisch en vooral ook cyclisch koppelen van leervorderingen aan handelingsplanning.

Bovendien wordt door het systeem ook een omslag in werken geconstateerd: was daarvoor de methode veelal bepalend voor het onderwijsaanbod aan leerlingen, nu staat het doelgericht werken meer centraal en is het onderwijs meer kindvolgend geworden. Leraren worden meer eigenaar van het leerplan en maken steeds vaker eigen beslissingen in de keuze voor doelen, inhoud en organisatie van het leren.

5.2 Plannen en volgen van leren

Het hanteren van digitale volgljsten wordt in het algemeen als gebruikersvriendelijk en makkelijk ervaren. Scholen hanteren daartoe bestaande, aangepaste of zelf ontwikkelde leerlijnen. Een dilemma is de concreetheid van en hoeveelheid aan (tussen)doelen binnen een gehanteerde leerlijn. Eén en ander moet wel hanteerbaar en van nut zijn voor het dagelijks handelen.

Een ander aandachtspunt is de beoordeling van ontwikkeling. Scholen gaan daar verschillend mee om. Sommige hanteren een 5-puntschaal, anderen een 2-puntschaal (wel of niet behaald). De objectiviteit van de beoordeling staat soms ter discussie. Leerkrachten kunnen vergelijkbare prestaties verschillend beoordelen. En wanneer beheerst een leerling iets? En in welke mate?

Het omzetten van volgljsten naar handelingsplannen is binnen de verschillende systemen technisch redelijk eenvoudig. In Infosys-T kan dat door middel van 'knippen en plakken' en in DataCare kan dat met één druk op de knop. Het maken van groepsoverzichten is in alle systemen eenvoudig te doen. Het genereren van groepsplannen is daarentegen een stuk lastiger.

De scholen ervaren de koppeling tussen het volgen en plannen van het leren als een groot pluspunt. Op eenvoudige wijze is de ontwikkeling van een leerling in kaart te brengen. Ook het feit dat alle gegevens van een leerling integraal op te vragen is, wordt door scholen als prettig ervaren. Zo kunnen diverse experts rondom een leerling relevante dossiers opvragen vanuit een centraal punt. Toch hanteren scholen naast het digitale dossier ook nog een papieren versie. De wens is om in de toekomst het geheel te digitaliseren.

Om handelingsplannen af te drukken, zijn de standaard rapportages van de systemen niet altijd voldoende. Vaak wordt in MS WORD, volgens een bepaalde lay-out, een formulier gemaakt en worden de doelen daarna ingelezen. Daar zijn nog verbeterlagen in te maken.

6. Aanbevelingen

Volgen: passende objectieve toetsen

Het werken met een leerlingvolgsysteem voorziet in de behoefte van cluster 3-scholen om meer grip te krijgen op de vorderingen van leerlingen. Meer objectiviteit in de beoordeling van vorderingen wordt door scholen wenselijk gevonden.

Plannen: stellen van doelen en het leerplan in samenhang verder doordenken

De vervolgstap, het plannen van het onderwijs, is aanzienlijk lastiger. Dit terwijl daar de grootste winst te halen is als het gaat om het verbeteren van leerprestaties van leerlingen. Het signaleren van stagnaties in de ontwikkeling van kinderen is uiteraard belangrijk, maar van minstens zo groot belang is de remedie: wat ga je doen, wat biedt je aan, met welk doel? Dat vraagt om een doordenking van verschillende leerplancomponenten in samenhang. Het stellen van doelen alleen geeft onvoldoende houvast..

Technische mogelijkheden versus inhoud

Ruimte voor maatwerk

Diverse geïnterviewden gaven aan dat de lay-out van formulieren in de systemen beter kan. Dit is voor sommige scholen reden het initiatief nemen om zelf formulieren te ontwikkelen. Ruimte voor maatwerk in het systeem, passend binnen de behoeftes van scholen is wenselijk.

Vergroten gebruikersgemak

Vrijwel alle scholen geven aan dat de gebruiksvriendelijkheid van instrumenten te wensen over laat. Het kost soms nog veel tijd om relevante documenten uit de computer te laten rollen. De leerkracht moet nog veel handelingen zelf verrichten.

Implementatie

Werkgroep

Op verschillende scholen kwam naar voren dat het werken met een leerlingvolgsysteem een teamaangelegenheid is. Als slechts één persoon verantwoordelijk wordt gesteld voor het traject van werken met het leerlingvolgsysteem, gaat onnodig veel tijd zitten in tussentijdse bijstellingen en uitleg. Enkele scholen lossen dit probleem op door het instellen van een werkgroep 'leerlijnen en leerlingvolgsysteem'. Het werkt stimulerend en kwaliteitsverhogend als in de werkgroep vertegenwoordigers van verschillende disciplines (directeur, IB-er, leerkracht, orthopedagoog) zitting hebben. Dit creëert een breed draagvlak binnen de school. Het is van belang dat een brede expertise geborgd is: bijvoorbeeld expertise op het gebied van evaluatie, diagnostiek, vakinhoud, didactiek en organisatie. In de praktijk wordt zo'n werkgroep verschillende taken toebedacht:

- knelpunten inventariseren en vertalen naar verbetertrajecten
- impulsen geven om het planmatig handelen te versterken en daadwerkelijk handen en voeten te geven
- het voorbereiden, plannen en uitvoeren van teamvergaderingen
- een heldere communicatie naar het team. Gebrek aan informatie en betrokkenheid kan gemakkelijk omslaan in irritatie en weerstand.

Studiedagen

Studiedagen over het werken met het systeem zijn aan te bevelen. Sommige systemen (bv. het OVM) stellen een cursus als voorwaarde om ermee te mogen werken. Daarnaast wordt gewezen op het belang van regelmatige evaluaties gedurende het invoeringsproces.

Van tijdsinvestering naar tijdwinst

Voor een deel is het goed werken met en optimaal benutten van de mogelijkheden van een leerlingvolgsysteem een kwestie van tijd. Aanvankelijk ervaart men het invullen van het systeem als een grote investering, waarvan niet direct de opbrengsten en de voordelen zichtbaar zijn. Het wordt dan ervaren als een taak bovenop de toch al volle agenda. Zeker de eerste keer dat het systeem moet worden ingevuld, ervaart men als zwaar. Na 1 tot 1 1/2 jaar vindt een omslag in denken plaats: enerzijds is men meer ervaren, anderzijds is duidelijker wat de mogelijkheden van het systeem zijn.

Van activiteitengericht naar doelgericht

Scholen ervaren als grote meerwaarde van het werken met het leerlingvolgsysteem dat het doelgericht werken wordt versterkt. Er vindt een omslag plaats van methode volgend naar meer kindvolgend onderwijs. Er kan meer recht worden gedaan aan verschillen tussen leerlingen.

Van 'welke doelen?' naar 'hoe bereik ik de doelen?'

Na het stellen van doelen (wat wil je bereiken?), volgt de vraag hoe je denkt die doelen te bereiken en op welke termijn. Tips voor relevante bronnen en inhoud moeten in het systeem vindbaar zijn. Verder is van belang dat de termijn waarbinnen een doel gehaald moet zijn niet te lang is.

Alle relevante documenten in het systeem

Het verdient aanbeveling om alle documenten die betrekking hebben op de groep of de individuele leerling beschikbaar te hebben in het systeem. Papieren dossiers worden daarmee op den duur overbodig. Een volledig web-based leerlingvolgsysteem maakt het bovendien mogelijk om op ieder moment van de dag, waar dan ook, gebruik te maken van het systeem. Als alle gegevens integraal op één plaats staan en voor iedereen die bij het onderwijs aan de leerling betrokken is vindbaar, werkt het snel en communicatiebevorderend.

Klein beginnen, vervolgens breder in laten dalen

Het verdient aanbeveling om bij invoering van leerlijnen in een systeem te beginnen met één vak. Als men gewend is aan de werkwijze kan geleidelijk aan verbreding naar andere vakken plaatsvinden. Daarbij zijn niet alleen de vakspecifieke leerlijnen belangrijk, maar ook de vakgebiedoverstijgende leerlijnen en de praktijkvakken.

Van groepsplan naar IHP, in plaats van andersom

Het verdient aanbeveling om vanuit het schoolplan vertaalslagen te maken naar groepsplannen en alleen daar waar nodig te werken met individuele handelingsplannen.

Overzichten van leerlijnen en cruciale leermomenten

Bekend is dat docenten geneigd zijn teveel aan de activiteiten vast te kleven, omdat men het geheel niet overziet. Dat terwijl juist in het speciaal onderwijs van belang is om keuzes in leerstof te maken, zodat meer leerstofdomeinen aan bod kunnen komen. Invoeren van leerlijnen in het leerlingvolgsysteem kan helpen bij het verkrijgen van het benodigde overzicht en het vaststellen van volgende doelen. Om te voorkomen, dat het teveel een verzameling losse (kleine) doelen is, kan onderscheid gemaakt worden in 'subdoelen' en 'cruciale leermomenten'. Een veelheid aan doelen, zonder duidelijke structuur werkt in de hand dat nog meer op detailniveau wordt ingezoomd, terwijl voor de snelheid van werken juist een helicopterview nodig is. Afstemmen en focussen op de cruciale leermomenten kan een versnelling in het leerproces op gang brengen. Deskundigen zouden zich over de vraag moeten buigen wat de cruciale leermomenten in de leerlijn zijn. Enkele scholen hebben de behoefte aangegeven om systemen rond leerlijnen en ontwikkelingslijnen te koppelen.

7. Literatuur

Vorrang aan achterstand, 1988, *Adviesraad voor het Basisonderwijs, Zeist*

Cordang, M, Behoeften studie, leerlingvolgsysteem, 2005, *SLO: Enschede*

Samen op weg met het Leerlingvolgsysteem, 1994, *CITO: Arnhem*

Cluster 3, De kwaliteit van het onderwijs in cluster 3, 2007, *Inspectie van het onderwijs*

Gillijngs, P, Leerlingvolgsystemen, 1991, *Zwijssen: Tilburg*

Koorneef, N.H., Leerlingvolgsysteem voortgezet onderwijs een haalbaarheidsstudie, 1991, *CPS: Hoevelaken*

Meijer, C, Diagnostiek in de context van inclusief onderwijs. Belangrijkste discussiepunten voor beleid en praktijk, 2007, *European Agency for Development in Special Needs Education*

Cluster 3, Monitor 2007, 2007, *SLO: Enschede*

Pameijer, N en Beukering, T. van, Handelingsgerichte diagnostiek. een praktijkmodel voor diagnostiek en advisering bij onderwijsleer- en opvoedingsproblemen, 1998, *Acco: Leuven*.

Visser J. (2008). Rapportage oriëntatiefase LOVS Speciaal (basis)onderwijs. CITO, Arnhem.

Wiel, M. van de, Huijgens, M., Effectieve handelingsplanning. de basis voor een zorgstructuur in het primair onderwijs, 2007, *HB Uitgevers: Baarn*

Bijlage 1: Lijst deelnemende scholen en ontwerpers

School	Contactpersoon	Systeem
De Wingerd Reggestraat 1 975 KH Groningen Tel: 050-526 25 76	Tineke Weitenberg (IB-er) Harrie Postema Thijsse (coördinator VSO/LVS/Cultuur)	DataCare
Herman Broeren School Waterleidingstraat 2 5244 PE Rosmalen Tel: 073-521 27 52	Manja Ockhuizen (directeur) Kim Denteneer (psycholoog) Sabine de Vet (Leraar/IB-er)	DataCare
Mytyschool Tilburg Prof. Stoltehof 1 5022 KE Tilburg Tel: 013-539 88 50	Sjel van Gils (coördinator) Twiggy Siemons Petra Pheninckx	DataCare
De Linde Spilthofstraat 1 7415 CD Deventer Tel: 0570-624 700	Marion Borst (teamleider SO) Joke Pieper (IB-er)	Infosys-T
De Hamaland school Postbus 123 7130 AC Lichtenvoorde Tel: 0544-371 738	Irma Stortman (IB-er)	Infosys-T
Huifkar SO Keppelerdijk 2 7535 PE Enschede Tel: 053-431 21 48	Annette Niesink (IB-er) Harrie Helmink (ICT/systeembeheerder)	Infosys-T
Schutte's Bosschool Flora Parkstraat 390 7531 HX Enschede Tel: 053-432 76 18	Richard Kerver (adj. directeur/IB-er)	OVM

Ontwerper en Gegevens	Systeem
Ernst van Nieuwburg Postbus 335 7000 AH Doetinchem e.v.nieuwburg@datacare.nl	DataCare
Marcel M.C.W.M. van de Wiel Baerdijk 75 5062 HS Oisterwijk m.vandewiel@fontys.nl	Infosys-T
Dick Memelink De Heurne 72 7255 CL Hengelo d.menelink@planet.nl	OVM

Bijlage 2: Vragenlijst voor schoolbezoek

Inleiding

Veel cluster 3-scholen zijn bezig met de invoering van leerlijnen en de koppeling daarvan aan een leerlingvolgsysteem. Daarbij hebben ze op basis van SLO kerndoelen en CED leerlijnen voor alle vak- en vormingsgebieden leerlijnen (door)ontwikkeld en ondergebracht in een bestaand systeem (bv. LVS 2006 - DataCare, Infosys-T, OVM) of in een zelfontwikkeld systeem. De systemen die op cluster 3-scholen het meest gehanteerd worden, zijn DataCare, OVM en Infosys-T (Monitor 2007, SLO/LVC3).

Bij de koppeling van leerlijnen aan een leerlingvolgsysteem, lopen scholen vaak tegen een aantal vragen aan, zoals:

- Welke keuzes maken we als school tav het prioriteren van te behalen doelen?
- Hoe is de relatie tussen handelingsplannen op individueel en/of op groepsniveau en het leerlingvolgsysteem?
- Hoe tevreden zijn we over vorderingen van het leren?
- Hoe verloopt de planning?
- Hoe sluiten we aan bij het toezichtskader van de inspectie over leeropbrengsten?

Om meer zicht te krijgen op bovenstaande vragen, is binnen de afdeling speciaal onderwijs van SLO dit jaar een project gestart. De Landelijke Vereniging cluster 3 heeft SLO gevraagd om een kader op te stellen dat als onderbouwing kan dienen voor het plannen en leren van de leerlingen.

Doelstelling

Het doel is om het proces plannen en volgen van leren op zml-scholen en de daarbij gebruikte instrumenten (DataCare, Infosys-T, OVM) te evalueren. Belangrijke vragen die daarbij een rol spelen zijn:

- Welke wettelijke kaders zijn er rond plannen/volgen van leren en het genereren van (leer)opbrengsten en wat voor implicaties heeft dat voor de scholen?
- Welke instrumenten (leerlingvolgsysteem) hanteren scholen daarvoor en welke processen zijn in gang gezet om het plannen en volgen van leren te bewerkstelligen?
- Welke visie ligt erachter om voor deze instrumenten te kiezen? Waar zijn bepaalde keuzes mbt proces op gebaseerd?
- In hoeverre zijn scholen tevreden over het proces van plannen en volgen van leren? Wat zijn de sterke en verbeterpunten?

Door middel van het uitvoeren van een (zelf)evaluatie willen we inzicht krijgen in hiervoor genoemde aspecten.

Vragen voor IB-ers

- Doen scholen mee aan het WEC project?
- Werken ze met CED leerlijnen?

Rationale/visie

- Wat is voor de school de reden geweest om een leerlingvolgsysteem aan te schaffen? (denk aan interne en externe motivatie)
- Wat waren de belangrijkste criteria om juist voor dit systeem te kiezen?
- Wie heeft hier uiteindelijk de beslissing in genomen? Zijn dit dezelfde mensen die het systeem gebruiken?
- Welke verwachtingen had het management van tevoren en welke waren dat voor de leerkrachten? Zijn die uitgekomen?
- Past het instrument bij de visie/schoolconcept tav van het plannen en leren?
- Zijn er op schoolniveau afspraken/ richtlijnen geformuleerd hoe de vorderingen van het onderwijs geëvalueerd moeten worden?

Leerlijnen, doelen en inhoud (Hoofdvraag: Wat is de relatie leerlijnen, doelen en leerlingvolgsysteem)

- Hoe stel je vast welke leerlijnen/doelen in het leerlingvolgsysteem terecht komen en lukt het ook om de benodigde keuzes te maken?
- Ervaart men dat het gebruik van het systeem keuzes tav doelen beïnvloedt? [Andere doelen? Minder doelen? Meer doelen?...]
- Zijn doelen en inhoud op verschillende niveau's terug te vinden in het leerlingvolgsysteem?

Relatie met handelingsplanning (Hoofdvraag: Geeft leerlingvolgsysteem voldoende handvatten voor plannen van onderwijs)

- Hoe stel je de vorderingen van leerlingen vast en wat doe je ermee?
- Geeft leerlingvolgsysteem voldoende handvatten voor te zetten stappen in het ihp?
- Bestaat er een onderscheid tussen het volgen van de groep en van de ind. leerlingen? Welke relatie heeft het groepsplan met leerlingvolgsysteem?
- Lukt het om een leerling in het leerlingvolgsysteem te plaatsen? (maw lukt het om de leerling te volgen?) Kost dit veel moeite? Is er ondersteuning bij nodig? Zo ja, welke? Krijgt men die ook?
- Lukt het om met gegevens over een leerling een 'plan' te maken voor de toekomst? (maw lukt het om te plannen?) Kost dit veel moeite? Is er ondersteuning bij nodig? Zo ja, welke? Krijgt men die ook?
- Aan welk soort ondersteuning heeft men behoefte om het maken van een 'plan' te vergemakkelijken? [inhoudelijk, technisch, ...]

Systeem

- Helpt het systeem voldoende bij de overdracht van gegevens over de leerling aan collega's, ouders, inspectie? [ervaart men het als een lastenverlichting/tijdsbesparing, of juist niet?] Waar ligt dat aan?
- In hoeverre past het leerlingvolgsysteem voldoende bij de doelgroep?
- In hoeverre is het leerlingvolgsysteem makkelijk aan te passen aan de eigen schoolsituatie?
- Wie vult het systeem meestal in? [leerkracht, IB-er, iemand anders, namelijk...]
- Hoe lang werkt men al met het systeem?
- Welke andere functies, behalve plannen en/of volgen, heeft het systeem?
- Is het systeem gemakkelijk in te vullen? Of heb je een cursus nodig om het systeem eigen te maken?
- Heeft men voldoende expertise om met het systeem uit de voeten te kunnen?

Knelpunten

- Wat zijn de belangrijkste knelpunten die men ervaart in het werken met het systeem? Hoe lost men die op? (is men bijv. bezig met zich te oriënteren op een ander systeem, met welke reden, of zoekt men aansluiting met andere leerlingvolgsystemen en hoe werkt dat?)
- Hoe zou een ideaal leerlingvolgsysteem er uit moeten zien (als je zelf voor het zeggen had)?

Sterke punten

- Wat zijn de sterke punten van het systeem (techniek, gebruiksvriendelijkheid, flexibiliteit, functies, etc.)?

Wat zijn sterke punten die je ervaart bij het plannen en volgen van leerlingen (biedt het voldoende handvatten voor plannen en volgen van inhoud en proces)?

Bijlage 3: Interviewlijst met ontwerpers

Inleiding

Veel cluster 3-scholen zijn bezig met de invoering van leerlijnen en de koppeling daarvan aan een leerlingvolgsysteem. Daarbij hebben ze op basis van SLO kerndoelen en CED leerlijnen, voor alle vak- en vormingsgebieden leerlijnen (door)ontwikkeld en ondergebracht in een bestaand systeem (bijv. LVS 2006 - DataCare, Infosys-T, OVM) of in een zelfontwikkeld systeem. De systemen die op cluster 3-scholen het meest gehanteerd worden, zijn: DataCare, OVM en Infosys-T (Monitor 2007, SLO/LVC3).

Bij de koppeling van leerlijnen aan een leerlingvolgsysteem, lopen scholen vaak tegen een aantal vragen aan, zoals:

- Welke keuzes maken we als school tav het prioriteren van te behalen doelen?
- Hoe stellen we de handelingsplannen samen op individueel en/of op groepsniveau?
- Hoe tevreden zijn we over vorderingen van het leren?
- Hoe verloopt de planning?
- Hoe sluiten we aan bij het toezichtskader van de inspectie over leeropbrengsten?

Om meer zicht te krijgen op bovenstaande vragen, is binnen de afdeling speciaal onderwijs van SLO dit jaar een project gestart. De Landelijke Vereniging cluster 3 heeft ons gevraagd om een kader op te stellen dat als onderbouwing kan dienen voor het plannen en leren van de leerlingen.

Doelstelling

Het doel is om het proces plannen en volgen van leren op zml-scholen en de daarbij gebruikte instrumenten (DataCare, Infosys-T, OVM) te evalueren. Belangrijke vragen die daarbij een rol spelen zijn:

- Welke wettelijke kaders zijn er rond plannen/volgen van leren en het genereren van (leer)opbrengsten en wat voor implicaties heeft dat voor de scholen?
- Welke instrumenten (leerlingvolgsysteem) hanteren scholen daarvoor en welke processen zijn in gang gezet om het plannen en volgen van leren te bewerkstelligen?
- Welke visie ligt erachter om voor deze instrumenten te kiezen? Waar zijn bepaalde keuzes m.b.t. proces op gebaseerd?
- In hoeverre zijn scholen tevreden over het proces van plannen en volgen van leren? Wat zijn de sterke en verbeterpunten?

Door middel van het uitvoeren van een (zelf)evaluatie willen we inzicht krijgen in hiervoor genoemde aspecten.

Vragen voor ontwerpers

1. Kunt u een korte omschrijving geven van het leerlingvolgsysteem dat u ontworpen hebt? Denk aan: opbouw, vorm, ontwikkelingsgebieden, fasen, etc.
2. Hoe is het leerlingvolgsysteem tot stand gekomen, bent u ingesprongen op een behoefte vanuit cluster 3-scholen of hebt u een opdracht gekregen? M.a.w. wat is de ontstaansgeschiedenis van het leerlingvolgsysteem?
3. Wat is uw (denk) kader geweest, waaraan het leerlingvolgsysteem moest voldoen?
4. Wat zijn de achtergronden van de ontwerpers?
5. Hoe hebt u de scholen bij het ontwerp betrokken? Was dat een bewuste keuze?
6. Wat zijn de belangrijkste componenten volgens u in het leerlingvolgsysteem en waarom?
7. Is het leerlingvolgsysteem opgezet binnen een bepaald stramien met vaststaande items, of is het flexibel en door scholen makkelijk aan te passen?
8. Wat moet volgens u de opbrengst zijn van de informatie die het leerlingvolgsysteem biedt?
9. Hoe is de verbinding tussen leerlingvolgsysteem en het plannen van onderwijs, m.n. individuele handelingsplannen, groepsplannen, schoolplannen?
10. Hoeveel tijdinvestering kost het invullen van het leerlingvolgsysteem per dag. Heeft deze informatie meegespeeld in het ontwerpen van het leerlingvolgsysteem?
11. Is er bij het ontwerp rekening gehouden met de materialen en methodes die scholen in huis hebben?

Bijlage 4: Samenvatting gesprekken ontwerpers leerlingvolgsystemen

1 Ontwerper DataCare

Omschrijving systeem

Het programma LVS2000 van DataCare is een drie-in-één programma: het is een volledig geïntegreerd administratie-, leerlingvolg- en leerlingplansysteem. Het administratiesysteem is compleet en zeer gebruiksvriendelijk; alle informatie kan op maat ingevoerd en opgeroepen worden. Het leerlingvolggedeelte in LVS2000 heet het Integraal Plan- en Volgstelsel (IPV). Het gebruik van leerlijnen en tussendoelen vormt de basis hiervoor. Verder kun je dit voorstellen als een zelfbouwkast. De gebruiker bepaalt uiteindelijk hoe de kast eruit moet zien en wat er in de laatjes moet komen (welke leerlijnen). DataCare verzorgt hiervoor een basisinstelling, maar de opbouw, vorm en inhoud worden uiteindelijk door de gebruiker op maat van de eigen organisatie gemaakt en ingevoerd. DataCare ondersteunt daarbij.

Ontstaan systeem

In eerste instantie was LVS2000 een administratiesysteem voor Middelbaar Onderwijs. Vanuit een mytylschool kwam, zo rond de eeuwwisseling, vervolgens de vraag om voor hen een digitaal leerlingvolgsysteem op maat te bouwen, waarbij de basis lag in het werken met leerlijnen en tussendoelen. Via een volginstrument op individueel niveau ontwikkelde DataCare daarna een planningssysteem om handelingsplannen te kunnen maken en te evalueren: het IPV. Dit is steeds verder uitgebouwd; zo is sinds een jaar het onderdeel Groepsplan ingebouwd: dit biedt de mogelijkheid om groepsplannen te hanteren in combinatie met individuele handelingsplannen. Dit alles is gerealiseerd binnen een geïntegreerd systeem, dus alles is met alles gekoppeld. O.a. het CED uit Rotterdam heeft in aansluiting op het planningssysteem samengewerkt met DataCare aan een basispakket leerlijnen. De leerlijnen, die gebaseerd zijn op de Kerndoelen voor SO, ZML en ZML-MCG, vullen het volgsysteem in opeenvolgende fases per gebied. Deze indeling geeft een synchrone ontwikkeling aan over alle gebieden samen. Scholen kunnen gebruik maken van deze leerlijnen, maar kunnen het systeem ook vullen met zelf ontwikkelde leerlijnen. Een combinatie is ook mogelijk.

Kader systeem

Het systeem moet ondersteunend zijn voor het onderwijs; niet alleen voor de administratie en het management, maar vooral ook voor de mensen 'op de werkvloer'. De kracht van LVS2000 is vooral gelegen in het cyclisch werkproces: je gebruikt het bij de voorbereiding, uitvoering, reflectie en evaluatie van je onderwijs. Belangrijk is dat de gegevens eenduidig af te lezen zijn; het moet voor iedereen helder zijn wat bedoeld wordt. Daarnaast moet het systeem recht doen aan de verschillen tussen kinderen, maar moet het tevens behapbaar blijven voor de gebruiker. Het groepsplan neemt daarbij een belangrijke plaats in. In het systeem moet de gebruiker snel kunnen vinden

wat op dat moment nodig is: in de veelheid aan informatie moet alleen getoond worden wat relevant is.

En ten slotte: ook digibeten moeten met het systeem om kunnen gaan, het moet voor iedereen intuïtief werken en overzichtelijk zijn.

Achtergronden van de ontwerpers

De 11 medewerkers van DataCare zijn mensen uit het onderwijs, specialisten uit diverse (cluster-) scholen en ICT-ers met universitaire achtergrond. Behalve ontwerpers zijn er natuurlijk mensen in de verkoop, de helpdesk, de scholing, de begeleiding bij de implementatie, de onderwijsinhoudelijke ontwikkeling, etc.

Betrokkenheid van scholen

We kunnen niet zonder de scholen; zij zijn onze informanten, ze geven ons feedback. Zij geven aan wat ze in hun systeem nodig hebben. We luisteren naar onze klanten, want zij geven waardevolle informatie. Dit gebeurt op verschillende manieren, zowel bij onze schoolbezoeken als bij een meer formeel klantenoverleg. Vanuit DataCare verschijnt meerdere keren per jaar een Nieuwsbrief. Verder onderhouden we veelvuldig contact met organisaties als CED, OVM en CITO.

Belangrijkste componenten

Onderwijsinhoudelijk is dat de module IPV, met daarin o.a. Definieer Formulier, het Handelingsplan en het Groepsplan.

Het onderdeel 'Definieer Formulier' kun je zien als een soort regiekamer. Van hieruit bepaalt de school wat in het systeem komt te staan en hoe hiermee gewerkt gaat worden. Hierin kan de school dus eigen keuzes maken.

Belangrijk binnen de individuele handelingsplanning en de groepsplanning is dat het plan- en volgsysteem 3 niveaus kent: het werkniveau, het handelingsplanniveau en het perspectiefniveau. Hiermee kun je onderscheid maken tussen de werkdoelen van de leerling (voor de komende weken), de handelingsplandoelen (voor het komende jaar) en de perspectiefdoelen (bijv. richting uitstroom en de gebieden wonen, werken en vrije tijd). Het gebruik van profielen zorgt er daarbij voor dat alleen relevante informatie opgeroepen kan worden door de gebruiker, zodat geen overbodige informatie wordt weergegeven.

Verder is de mogelijkheid om gegevens te exporteren naar een Wordsjabloon een belangrijke component. Hiermee kun je bijvoorbeeld een handelingsplan precies op maat van je school maken; je plaatst je zelfgekozen selectie van gegevens, zowel administratief als onderwijsinhoudelijk, in je eigen handelingsplansjabloon, in een zelfgekozen lay-out.

Ten slotte stelt de Module Formulieren je in staat om geheel op maat overzichtsschermen of gegevensformulieren te bouwen. Dat is eenmalig extra werk, maar bevordert het gebruiksgemak en breidt de mogelijkheden uit.

Gebruik makend van het systeem kan de school volledig zelf bepalen wat er wel of niet in staat. Het PrO heeft bijvoorbeeld leerlijnen voor Groen, Techniek e.d. ontworpen en erin gezet. Hetzelfde geldt binnen het mytylonderwijs voor logopedie, ergotherapie en fysiotherapie. De meeste scholen maken gebruik van een basisleerlijn, bijv. vanuit CED, en breiden deze op enkele plaatsen uit. DataCare biedt ondersteuning om het systeem op maat aan te passen.

Opbrengst systeem

LVS2000 moet voor alle betrokkenen (o.a. leerkracht, ouders, interne begeleider, directie, inspectie) een overzichtelijk totaaloverzicht bieden van de ontwikkeling van een leerling en van de doelen, ook de perspectiefdoelen, waarnaar gestreefd wordt. Het moet inzicht geven in de ontwikkeling van de leerling tot nu toe, hoe de verdere ontwikkeling gepland is en hoe, waarmee en door wie dit ingevuld gaat worden. Het moet alle relevante informatie geven die nodig is rondom een leerling en daarmee een leidraad bieden bij de begeleiding van de leerling.

Verbinding tussen leerlingvolgsysteem en het plannen van onderwijs

Het schoolplan vormt de basis van waaruit je de instelling in Definieer Formulier vormgeeft. Binnen LVS2000 kun je snel schakelen tussen individuele handelingsplanning en groepsplanning en tussen werkniveau, handelingsplanniveau en perspectiefniveau. Het biedt ook inzicht in de ontwikkeling van een leerling op bijvoorbeeld het deelgebied klokkijken in relatie tot het gehele vakgebied rekenen en in relatie tot de ontwikkeling op andere gebieden (via staafdiagrammen). Verder is er de mogelijkheid om bij handelingsplanning de ondersteuning, specifieke aanpak, toetswijze en gebruikte bronnen te bepalen. Om het overzichtelijk te houden roept de gebruiker alleen datgene wat relevant en nodig is op, zodat je niet belast wordt met teveel informatie.

Tijdsinvestering

De start kost de meeste tijd. Dat geldt in eerste instantie voor de aansturingsgroep, want zij moeten het systeem op maat maken. Vervolgens kost het invoeren van een startsituatie (wat beheersen de leerlingen al, wat worden onze eerste geplande doelen) extra tijd. Het is ons advies dat scholen hiervoor een studiedag inruimen of het werk anderszins faciliteren, anders is de belasting wel erg groot. Het leren omgaan met het systeem kost aanvankelijk natuurlijk ook extra tijd, maar dat blijkt in de praktijk snel te wennen. De tijdsinvestering wordt daarna snel minder. Het is moeilijk om hiervoor een richtlijn te geven, omdat het afhangt van hoe je hier als school mee omgaat, maar het kost je zeker geen uren per week. Ons advies is om regelmatig relevante ontwikkelingen bij te houden en daarmee het systeem up-to-date te houden: dat kan wekelijks, maar ook steeds na een aantal weken. Maak hierover afspraken binnen je school.

Materialen en de methodes van een school

Het systeem is zo gebouwd dat je hierin de inhoud van je schoolorthotheek kunt onderbrengen. Ook kun je gebruikte toetsen, methodes, werkvormen, etc. invoeren.

Plannen voor de toekomst

- DataCare is bezig met de overgang naar een web-based systeem, zodat je er straks overal mee kunt werken. Dit biedt ook veel meer mogelijkheden qua updates, uitwisseling tussen scholen en snelheid van werken.
- In het systeem wordt een toetsoverzicht ingebouwd. Dit wordt geïntegreerd in het Integraal Plan- en Volgstelsel, waardoor sprake zal zijn van een directe koppeling van het toetsniveau met de plaats op de leerlijn.
- DataCare is in gesprek met het Seminarium voor Orthopedagogiek, de ontwikkelaars van het OntwikkelingsVolgModel (OVM), met als doel dat ook de OVM-ontwikkelingslijnen in LVS2000 beschikbaar worden gesteld. Hiervoor zullen de mogelijkheden binnen het systeem op enkele punten uitgebreid worden, zodat er recht gedaan wordt aan het gedachtegoed van OVM.

- DataCare onderzoekt hoe het systeem ook voor andere schooltypen interessant kan zijn. Het gebruik van leerlijnen is een universeel principe, dat wat DataCare betreft niet alleen binnen het Speciaal Onderwijs waardevol is.
- DataCare is bezig met het bouwen van een koppeling van LVS2000 met Ecaris, het meest gebruikte systeem binnen de (kinder)revalidatie. Hierdoor zal nog meer sprake zijn van ons ultieme doel: Eén Kind Eén Plan.

2 Ontwerper Infosys-T

Omschrijving systeem

Het huidige systeem, Infosys-T, is ontstaan uit een samengaan van twee eerdere systemen: Infosys-LVS, Infosys-HGPG. Het eerste systeem, opgezet door Leon Klaczynski vanuit Fontys, is opgezet om scholen te ondersteunen bij het beoordelen van leerlingen. Voornaamste doel was het invullen van volgljsten. Het tweede systeem, opgezet door Marcel van de Wiel vanuit P.I. school Hondsberg, is opgezet om het cyclische proces van plannen in kaart te brengen. De basis daarvoor is te vinden in het boek: Effectieve handelingsplanning. Basis voor een zorgstructuur in het primair onderwijs. (M. v.d. Wiel, M. Huijgens, HB Uitgevers 2003, 2007)

In 2004 is een nieuwe versie ontwikkeld, Infosys-T, welke beide systemen heeft samengevoegd zodat het volgen en plannen van leerlingen systematisch en integraal aangeboden kan worden.

Achtergrond van de ontwerpers

Marcel van de Wiel, is nu werkzaam als leerrotaecoördinator (cluster overstijgend) bij Fontys, Tilburg. Als leerkracht en als orthopedagoog heeft hij een groot aantal jaren gewerkt bij P.I.school Hondsberg, te Oisterwijk. De manier van werken, die hij voorstaat, is vastgelegd in het boek Effectieve handelingsplanning. Basis voor een zorgstructuur in het primair onderwijs.

Leon Klaczynski heeft ook orthopedagogiek gestudeerd en is lang werkzaam geweest bij Fontys. Tegenwoordig is hij directeur op een school in Haaksbergen.

Daarnaast is er een programmeur aan het werk, hij is gestationeerd in Hengelo.

Betrokkenheid van scholen

Bij het integreren van de twee systemen naar 1 systeem, zijn scholen gevraagd om mee te denken en hun plan van eisen voor te leggen. Daaruit kwam naar voren:

1. Thuiswerken met het systeem moet mogelijk zijn.
2. Systeem moet open zijn, zodat scholen hun specifieke doelen en documenten makkelijk kunnen invoeren.
3. Systeem moet flexibel zijn, zodat het ingericht kan worden voor verschillende groepen leerlingen en niveau's.
4. Het systeem moet eenduidig werken (qua gebruikersinterface), zodat gebruikers in stappen door het systeem geleid worden (in dit geval werken met wizard schermen en doorklikken op volgende).

Belangrijkste componenten

Component 1: beoordelingslijsten

Component 2: documenten

Component 3: handelingsplanning

Component 4: didactische informatie

Component 5: stages

Vooraf de componenten 1, 2 en 3 worden door scholen veel ingevuld.

Component 1 betreft vooral het beoordelen van de vorderingen van leerlingen op de door de school ingevulde doelen en leerlijnen. Een 5-punts schaal wordt daarbij vaak gehanteerd, maar scholen kunnen de invullingen daarvan nog zelf bepalen. Het is zelfs mogelijk om een 2-punts schaal te definiëren (bijv. behaald/niet behaald) of de gebruiker tekst in te laten vullen. Enkele scholen voor PrO hanteren zelfs een 10-punts schaal in percentages, gebaseerd op het cijfer systeem van 1 tot en met 10. Het voordeel van het werken met een range (3, 5, 10-punts schaal) is wel dat in het systeem een drempelwaarde aangegeven kan worden, waarmee het systeem vervolgens alle doelen onder de drempelwaarde kan genereren als voorstel voor doelen in handelingsplan voor dat specifieke vak-/ontwikkelingsgebied.

Component 2 betreft het archiveren van bepaalde documenten (dat kunnen Worddocumenten zijn, maar ook PDF, Excel of afbeeldingen) rondom een leerling. Dit is erg handig, zodat alle relevante (didactische, medische) informatie bij elkaar staat. Het systeem heeft de mogelijkheid om rechten op documenten in te stellen om goed in de hand te houden wie de laatste versie heeft en wie mag lezen, en/of bewerken, en/of verwijderen. Daarnaast is er sprake van een zogenaamd versiebeheer. Alle vorige versies van een document blijven bewaard, zodat het mogelijk is om een vorige versie terug te halen. Ook is het mogelijk om verwijderde documenten terug te laten halen door de helpdesk. Het systeem heeft ook de mogelijkheid om een bibliotheek van standaarddocumenten te maken. De documenten in de bibliotheek zijn zogenaamde samenvoegdocumenten, zodat bij toevoegen van het document aan een leerling ook direct de relevante leerlinggegevens aan het document worden toegevoegd.

Component 3 betreft het opzetten van handelingsplannen, is onderverdeeld naar in drie delen: algemeen, doelen, perspectief. De velden in Algemeen en Perspectief zijn als school aan te maken. Het deel doelen wordt gevuld met de onderdelen uit de leerlijn.

Component 4 betreft vooral toetsinformatie, indien gewenst gebaseerd op CITO gegevens, en wordt door cl 3 scholen als zodanig niet relevant bevonden. Het is jammer dat zo'n component technisch gezien niet afgeschermd kan worden. Er zit ook niet een directe link van deze component met handelingsplan, dat hoeft misschien ook niet, want uitkomsten van toetsen zijn vaak erg algemeen en grofmazig. Wel er is behoefte aan rapportages met grafieken.

Component 5 wordt vooral door PrO scholen gehanteerd en als erg relevant ervaren. Sommige VSO ZML scholen gebruiken het ook. Vooral het matchingsmechanisme (koppelen van taken leerlingen aan kenmerken van bepaalde werkplaatsen) wordt als erg zinvol ervaren.

Systeem: techniek

Er kunnen standaardrapportages worden uitgedraaid, welke qua vormgeving platte tekst betreft. Vaak maken scholen nog zelf rapporten in eigen huisstijl. Scholen hebben wel meer behoefte aan het automatisch kunnen genereren van allerlei overzichten.

Het systeem is erg open en gemakkelijk schoolspecifiek in te vullen. Het is jammer dat bepaalde menuknoppen, die voor een bepaalde doelgroep niet relevant zijn, niet uitgeschakeld kunnen worden en dus voor de gebruiker zichtbaar blijven (bijvoorbeeld het tabblad Stage). Voor de onderdelen beheer en onderhoud geldt dat deze op basis van de rechten wel onzichtbaar gemaakt kunnen worden voor gebruikers van het systeem. Ook is het mogelijk om bepaalde documenten en inhoud voor te selecteren gebruikers af te schermen. Met andere woorden er kunnen verschillende rechten aan verschillende gebruikers toegekend worden.

Cluster 3-scholen en cluster 2- scholen maken gebruik van infosys-T, als ook een aantal PrO-scholen.

Verbinding tussen leerlingvolgsysteem en het plannen van onderwijs

Er is een belangrijke verbinding tussen deze twee, zeker door het samengaan van twee eerdere versies, heeft de koppeling tussen volgen en plannen erg veel aandacht gekregen. Een doel van de beoordelingslijst kan binnengehaald worden in de handelingsplanning. Rapportage kan gemaakt worden van relevante onderdelen.

Tijdsinvestering

Dat is erg afhankelijk van hoe het systeem is ingericht (bijvoorbeeld of de rechten voor de gehele school gelijk gehouden zijn of men gekozen heeft voor zeer persoonlijke koppelingen tussen medewerkers en leerlingen) en hoe vaak scholen de gegevens moeten invullen en updaten. Ook is het erg afhankelijk hoe fijnmazig de beoordelingslijsten zijn aangemaakt.

Verder is voor het slagen van de invoering van een systeem erg belangrijk dat het een team effort wordt en dat de school niet kiest voor een traject waarin 1 persoon verantwoordelijk is. De ervaring leert dat als er 1 persoon aan werkt, er veel tussentijdse bijstellingen moet plaatsvinden omdat dingen niet van te voren afgestemd zijn en de inrichting niet gezamenlijk is ontworpen.

Plannen voor de toekomst

Die zijn er zeker; plannen richten zich op het genereren van ontwikkelbudget om het systeem verder door te ontwikkelen en om aan de behoeften van (vooral WEC en PrO) scholen te kunnen blijven voldoen. Daarnaast is er een project gaande voor het Pro waarin een onderdeel Portfolio wordt ingebouwd, bestemd voor leerlingen. Ze kunnen dan zelf hun portfolio maken.

Ontwerper OVM

Omschrijving van het systeem

Fundamenteel bij de keuze van het ontwikkelen van dit systeem was, dat toetsen alleen niet volstaat in het krijgen van een beeld van de instructiebehoeftes van een leerling. Deze moet ook gebaseerd zijn op observaties en interactie met de leerling. Binnen het OVM is nadrukkelijk de dagelijkse context het uitgangspunt: daar zit een stuk authenticiteit, een vertrouwde omgeving. Willen we inzicht krijgen hoe en op welke

wijze een kind leert/zich ontwikkelt, dan is een verfijnde observatie in de dagelijkse context een vereiste.

Het OVM kent 7 hoofddomeinen:

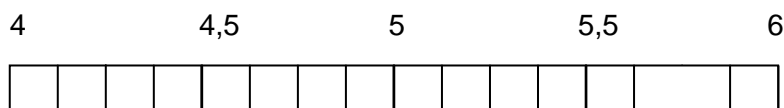
- Sociaal Emotionele ontwikkeling;
- Speel/werkgedrag,
- Motorische en sensomotorische ontwikkeling,
- Zintuiglijke ontwikkeling,
- Spraak/taal ontwikkeling,
- Wereldoriëntatie en
- Geletterdheid/gecijferdheid.

Per domein zijn ontwikkelingsdoelen geformuleerd.

Het systeem bestaat uit:

- het leerlingvolgdeel
- de planning van het gangbare aanbod: leerlijnen met tussendoelen, methodieken en activiteiten
- de planning van de speciale zorg op basis van de hulpvragen van het kind.

De ontwikkelingslijn is uiteengelegd in fases van een half jaar; per half jaar zijn stappen in een gangbare (normale) ontwikkeling van een kind gedefinieerd. Dit is het referentiekader van waaruit je vertrekt, om te besluiten wat vervolgstappen voor deze leerling zijn. [op dit moment zijn er contacten met de universiteit om de onderscheiden stappen te beoordelen op betrouwbaarheid, normering en validiteit; als dat goed is bevonden is er voldoende onderbouwing om te kunnen zeggen dat dit gangbare stappen zijn].

Iedere fase is geconcretiseerd in aspecten die in die betreffende fase horen. In het systeem kan van iedere fase worden aangegeven in welke mate de leerling het beheerst. In de bovenstaande blokjes, kan een leerkracht aankruisen waar een leerling in de ontwikkelingslijn zit (concreet, met materiaal, semiformeel, formeel). Hierbij is het mogelijk om bijvoorbeeld de eerste drie vakjes in de periode 4-4,5 jaar aan te kruisen en ook al het eerste vakje van de volgende fase. Dat betekent, dat het formele niveau (van bv rekenen tot 10) niet is gehaald, maar wel is begonnen aan een concreet niveau uit de volgende fase. Met kleuren wordt vervolgens aangegeven in hoeverre de leerling de vaardigheid beheerst en op welk moment. De verschillende invulperioden hebben een kleur: bv lichtblauw van september t/m november, middenblauw van december t/m maart en donderblauw van april t/m juni. Het jaar daarop wordt weer een andere hoofdkleur gekozen, bv groen. Zo krijgt de leerkracht ook een beeld in welk jaar welk stuk beheerst werd en hoe snel de ontwikkeling is gegaan. De vraag voor de leerkracht is altijd: hoe sluit ik aan bij de zone van de naaste ontwikkeling. Die hoeft dus niet altijd binnen dezelfde fase te liggen, maar kan ook in het eerste blokje van de volgende fase liggen, als blijkt dat het formele niveau niet haalbaar is.

De inhoudelijke beschrijving van een fase komt uit de literatuur.

De docent vult het systeem twee of drie keer per jaar in, dat is afhankelijk van de invultermijn die een school kiest. Er is gekozen om zo veel mogelijk bij de methodieken die in de school worden gebruikt aan te sluiten. Het systeem moet ook op een gangbare (gemiddelde) school gebruikt kunnen worden. Dit leidt soms tot een dilemma: aan de ene kant wil je het kind volledig tot zijn recht laten komen, anderzijds moet je ook wel richtlijnen hebben om enig houvast te vinden. De doorsnee leerkracht heeft dat wel nodig.

Naast de ontwikkelingslijn kent het systeem leerlijnen: het betreft hier het leerstof aanbod. Bij elk leerstofaanbod zijn leerdoelen geformuleerd, meerdere doelen per fase. T.b.v. de populatie ZML leerlingen zijn de stappen kleiner gemaakt, zodat je sneller in beeld krijgt of er sprake is van progressie.

Er is een nauwe samenwerking met het CED. Gekeken is, in hoeverre de tussendoelen van het CED passen bij die van het OVM. Beide inhouden zijn op elkaar gelegd en er is gekeken waar het matcht. De leerlijn van OVM blijft altijd gelinked aan de ontwikkelingsleeftijd. Voor leerlingen met heel weinig ontwikkelingsmogelijkheden, is het mogelijk om de leeftijdslijn weg te klikken.

Tot slot is er een lijn 'Speciale Zorg', die gelinked is aan de leerlijn en daarmee indirect ook aan de ontwikkelingslijn (3e fase).

Ontstaansgeschiedenis systeem

Dick is zelf orthopedagoog. Hij is begonnen als orthopedagoog in het LOM en later in het MLK onderwijs. Daarvoor heeft hij gewerkt als leraar aan een Jenaplanschool in Hengelo Gld. Op de LOM school ontstond de behoefte aan een ontwikkelingslijn (1983). Destijds moesten iedere twee jaar herhalingsonderzoeken gedaan worden om een leerling weer geplaatst te krijgen. Men vroeg zich sterk af wat hiervan de meerwaarde was: er was veel meer behoefte aan zicht op het ontwikkelingsverloop van de leerling en een ontwikkelingsperspectief. Samen met collega's in Doetinchem is Dick toen begonnen aan het OVM. Toen bleek dat de visualisering voorzag in een behoefte, is vanuit het Seminarium (waar Dick nu werkzaam is) gewerkt aan een verbreding naar andere doelgroepen.

Bij het ontwerpen van het systeem zijn heel veel scholen betrokken en nog steeds is dat het geval. De ontwerpers halen uit de literatuur de inhouden (bv stappen in de ontwikkeling). Die wordt vervolgens bijgesteld op basis van de praktijk. Eigenlijk is het systeem constant in ontwikkeling: de literatuur biedt soms aanwijzingen voor verbeteringen, die kunnen leiden tot een nieuwe beschrijving, waarna weer een toetsing in het veld plaatsvindt. Scholen die reflecteren zijn uit alle geledingen afkomstig.

In het gebruik is de ontwikkelingslijn het startpunt. Van daaruit bepaalt de leerkracht wat binnen de zone van de naaste ontwikkeling van een leerling ligt. Dat wordt vervolgens gekoppeld aan de leerlijn, die naast doelen ook automatisch mogelijke methodieken en werkvormen genereert.

Aan de hand van de ontwikkelingslijn kunnen groepen leerlingen worden geformeerd, die ongeveer hetzelfde ontwikkelingsniveau hebben. Het systeem zorgt voor een groepsoverzicht. Deze leerlingen krijgen vervolgens automatisch een passend aanbod uit de leerlijn. Op deze wijze kan op gedifferentieerde wijze een onderwijs- en pedagogisch aanbod worden gerealiseerd dat aansluit bij de ontwikkeling van het kind. Voor kinderen met speciale hulpvragen zijn bij alle onderdelen

begeleidingsmogelijkheden beschreven. Afhankelijk daarvan wordt binnen de 3e lijn, aangegeven welke methodieken en middelen er zijn om de leerling een stap verder te helpen. Het systeem geeft hiervoor suggesties. Zowel te bereiken doelen uit het groepsplan als uit de lijn Speciale Zorg, kunnen rechtstreeks in het HP worden opgenomen.

Tijdsinvestering

Uit ervaring blijkt, dat het ongeveer 1 ½ jaar duurt voordat een leerkracht behoorlijk objectief kan registreren. In de eerste 1 ½ jaar kost het invullen van het systeem dan ook meer tijd dan daarna. Globaal gesproken: eerste fase ongeveer 2 x 1 uur per leerling, tweede fase: ongeveer 2 x ½ uur per leerling (2 keer omdat het systeem twee keer ingevuld wordt).

Naast de leerlijn en de ontwikkelingslijn, houdt de leerkracht een logboekje bij.

Het systeem is niet zo maar vrij verkrijgbaar op de markt. Er is een cursus aan verbonden, die bestaat uit twee fases. 1e fase: leren kennen van het instrument, fases, verbanden tussen lijnen ed. 2e fase: implementatie. Duur: 2 a 3 jaar.

Men raadt aan, dat bij invullen van het systeem wordt gekozen voor één domein en dat langzaam uit te breiden. Als het systeem eenmaal is ingevuld, moet je nooit focussen op 1 lijn, maar meerdere lijnen met elkaar in verband te brengen. Ontwikkeling verloopt nooit volgens een lijntje, er gebeurt altijd tegelijkertijd op verschillende gebieden wat. Verbanden liggen er tussen domeinen, maar ook tussen sublijnen binnen een leerlijn. Het kost wel enige tijd voordat een docent die verbanden ook ziet. Veronderstelt soms kwaliteiten die lang niet iedere leerkracht heeft.

De cursus is in elk geval bouwgericht en zo mogelijk teamgericht. Een belangrijke vraag voor de ontwerpers is of de keuze voor het systeem een teamkeuze was of van de IB-er/directeur? Als men de indruk heeft dat het model niet bij de visie van een school past, wordt het gebruik ervan ontraden. Ontwikkelingsgericht denken is een keuze, als dat niet de keuze van een school is, zet het je de school in de klem. Op dit moment zijn er 850 scholen die van het OVM gebruikmaken.

Als een nieuwe leerling op school wordt aangemeld is het advies om eerst ca. 6 weken de tijd te nemen om de leerling te observeren. Daarna beginnen met invullen, maar vul pas wat in als je met redelijke zekerheid iets kunt zeggen over het ontwikkelingsniveau van de leerling. Als een vak met rood is ingekleurd, betekent het dat het de beginsituatie is.

Er is gekozen om het systeem te vullen met doelen, maar de scholen kunnen ook zelf doelen toevoegen/veranderen. Het stramien ligt er dus wel en de vulling is er, maar daarin kan naar believen gewijzigd worden.

Dilemma: hoe geef je de leerkracht voldoende houvast met behoud van je eigen basisprincipes? (ontwikkeling = groei).

Bij inhoudelijke aanvullingen of wijzigingen krijgen de scholen een update van het programma.

Plannen voor de toekomst

Er zijn gesprekken gaande met ontwerpers van DataCare. Scholen willen graag naast een volgsysteem ook een administratiesysteem. DataCare heeft de technische kennis in huis om dat te kunnen maken, Seminarium heeft inhoudelijke kennis en ziet het niet als haar taak zich verder in de techniek te verdiepen dan nu al gedaan wordt. Dit leidt tot een win-winsituatie. Er is goede hoop, dat deze gesprekken spoedig beklonken zullen worden in een echte samenwerking. Voor Dick is voorwaardelijk hierin, dat de

kern van zijn instrument (koppeling ontwikkelingslijn aan leerlijn en het gebruik van kleuren) overeind blijft. Doel is te komen tot een gezamenlijk systeem, waarin alles bij elkaar zit. SvO wil daarbij meer investeren in de inhoud en dit ook meer koppelen aan de opleiding SO. Naast gesprekken met DataCare zijn er contacten met Parnassos en nog een firma. Belangrijk is dat een school wel de mogelijkheid tot een keuze blijft houden.

Systeem voor het VSO

In de afgelopen drie jaar is gewerkt aan een systeem voor het VSO, gericht op Wonen, Werken, Vrije Tijd. Dit zal binnenkort (september uitgebreide pilots, na de kerst op de markt) uitgegeven worden. In het VSO staan tot de leeftijd van 16 jaar, de vakken centraal. Daarna wordt de vraag wat het toekomstperspectief van de leerling is uitgangspunt. Er vindt dus een 'kanteling' in denken plaats: wat bied je de leerling aan met het toekomstperspectief in het vizier?

Startpunt zijn items uit de arbeidspsychologie, in plaats van uit de onderwijsfilosofie. Items uit het onderwijs en uit de arbeid zijn aan elkaar gematcht. Volgens de arbeidspsychologie zijn vier aspecten doorslaggevend voor de kwaliteit waarmee iemand functioneert in een werksituatie:

- omgaan met hulpmiddelen
- resultaatgerichtheid
- regels en rituelen
- taken en rollen

Er zijn per aspect leerroutes ontwikkeld, die een leerling afhankelijk van zijn perspectief zal doorlopen. Een zml-leerling zal bijvoorbeeld 3 leerroutes doorlopen, waar een leerling uit cluster 4 er 6 doorloopt.

Eerst wordt ingeschat waar een leerling terecht zal komen. Van die werkplek (bijvoorbeeld SWV) wordt exact in het systeem in beeld gebracht wat de eisen zijn waaraan de leerling moet voldoen om er te kunnen functioneren. Vervolgens wordt een profiel gemaakt van de leerling, en krijg je dus in beeld wat de leerling op dit moment kan. Ten slotte worden het profiel en de eisen aan elkaar gematcht, zodat in een klap duidelijk wordt wat een leerling moet leren en een goede planning mogelijk wordt.

Bijlage 5: Samenvatting ervaring van scholen leerlingvolgsysteem

1 Wingerd ZML, Groningen (DataCare)

Visie

De Wingerd is al een poos geleden (ongeveer 10 jaar) begonnen met het zoeken naar een geschikt systeem om de kinderen op school te volgen. Er werd de papieren versie van TOS gehanteerd, maar die werd niet fijnmazig genoeg bevonden. De psycholoog, werkzaam op de school, had behoefte om dit op een systematischere manier te doen. Het nieuwe systeem moest in elk geval voldoen aan de criteria dat leerlijnen gekoppeld konden worden aan een plan- en volgsysteem en dat te behalen en behaalde doelen, via het systeem, weggeschreven zou moeten kunnen worden naar een individueel handelingplan. Zo kwamen ze ongeveer 6 jaar geleden in aanraking met Infosys-T en hebben dit systeem aangeschaft. Helaas, was dat naar hun zeggen een grote miskoop en vonden ze het systeem zowel technisch als inhoudelijk niet sterk. De school besloot om een eigen systeem, in samenwerking met een technisch bedrijfje, te gaan ontwikkelen die wel aan hun behoeften en wensen konden voldoen. Een grote wens was namelijk dat alle informatie rond een kind, incl. psychologisch onderzoek, administratie, logboek, op één plek te vinden was, het moest dus een integraal systeem zijn. Op dat moment kwamen ze, waarschijnlijk op HET CONGRES, DataCare, tegen. Op advies van de (interne) werkgroep Leerlijnen en leerlingvolgsysteem heeft de directie DataCare aangeschaft en is de school vanaf 2004 bezig met het invoeren van dit systeem.

Voor leerkrachten is de omschakeling naar DataCare nog een hele stap geweest. De verwachting was dat het invullen van het systeem makkelijker zou zijn en sneller zou gaan dan het invullen van het voorgaande TOS systeem. Maar zeker in het begin kost het digitaal invullen van zo'n systeem veel werk. Op langere termijn zal het invullen wel veel makkelijker en sneller gaan.

De school heeft op verschillende manieren het *implementatie traject* van DataCare opgepakt:

- het heeft een werkgroep Leerlijnen en leerlingvolgsysteem opgezet, waarin 2 mensen van het management van de school deelnemen, 2 lb-ers (SO/VSO), 2 leerkrachten en 1 logopedist. Het doel van de werkgroep is om na te denken over de opzet en invulling van het systeem (mesoniveau) als wel het implementeren van het systeem in de klas (micro niveau)
- de werkgroep organiseert interne studiedagen
- de werkgroep heeft, tijdens de studiedagen, een werkplan opgezet waarbij twee leerkrachten aan elkaar gekoppeld zijn, zodat ze op dit terrein kunnen samenwerken en elkaar kunnen ondersteunen, wat ook meer rust en vertrouwen geeft

- het heeft een inhoudelijk medewerker gefaciliteerd om het proces te sturen en begeleiden
- deze medewerker heeft ong. 13 handleidingen ontwikkeld rondom het gebruik van DataCare. Dit kennismakingspakket wordt ook te koop aangeboden aan andere scholen.
- een directielid geeft een basiscursus computergebruik om leerkrachten hieronder te ondersteunen

Leerlijnen, doelen en inhoud

De Wingerd hanteert de CED leerlijnen en doet mee met het project 'Implementatie van leerlijnen in het (V)SO' van de WEC-Raad. Alle leerlijnen zitten nu in het DataCaresysteem. Er is ook een start gemaakt met het koppelen van methoden aan leerlijnen. Dat was hard nodig, want 6 jaar geleden was er geen afstemming tussen doelen en methoden en zat er nauwelijks een lijn in bijv. het reken- en leesonderwijs. Er was een ratjetoe aan rekendoelen en er werden verschillende rekenmethoden door elkaar gebruikt.

Er is een schema gemaakt die systematisch vanuit de rekenmethode Zo reken ik ook, een doorgaande lijn weergeeft. Zo is er ook op basis van de leesmethoden, VIS, Wegwijzers en Humpie Dumpie en de Taalmethode 'Taal is niet zo moeilijk' een leeslijn opgesteld.

Op basis van deze schema's is een vergelijking mogelijk tussen deze doorgaande methodenlijn met de CED leerlijnen en kunnen mogelijke hiaten tav methoden ontdekt worden. De school heeft dit proces als heel belangrijk ervaren.

De werkgroep Leerlijnen en leerlingvolgsysteem heeft de leerkrachten geadviseerd om voor elke leerling per vak niet meer dan drie doelen voor het ihp te selecteren, anders wordt het een enorme lijst met doelen waardoor het niet meer overzichtelijk is.

Daarnaast wil de werkgroep nog een beslissing nemen wat te doen met dubbelingen in sommige leerlijnen (bijv. onderdelen van rekenen/wiskunde en or. op tijd vertonen overlap). Vooralsnog vullen de leerkrachten alles dubbel in, maar de vraag is of dat effectief is op langere termijn. Soms kan het ook zijn dat een leerlijn inhoudelijk niet helemaal klopt (bijv. bij rekenen is niveau 9 lager dan niveau 7 en 8), maar de school heeft er geen problemen mee deze alsnog op te nemen.

De Wingerd is bezig met het maken van aanvullende leerlijnen voor praktijkvakken omdat de CED leerlijnen deze thema's niet beschrijven. Zo is er in opdracht van een leerkracht een LOL (=leerlijn op locatie) ontwikkeld. Deze informatie kan ook op de stageplek worden ingevuld, waarna het in DataCare kan worden ingevoerd.

Daarnaast werkt de Wingerd binnen het kader van ESF gelden aan het vastleggen van portfolio's en het ontwikkelen van lessen, modules met daarbij behorende certificaten. Filmpjes worden op DVD gezet.

Relatie met handelingsplanning

Om de relatie van het volgen van de leerling met handelingsplanning te maken, zijn er een aantal formulieren door de school ontwikkeld (bijv. formulier handelingsplan of formulier methode onafhankelijke toetsen). Het systeem kan deze formulieren of sjablonen heel makkelijk binnenhalen. De reden om zelf formulieren te ontwikkelen en niet het standaard automatisch gegenereerde formulier te hanteren, is dat deze teksten qua lay-out niet prettig leesbaar zijn en in die vorm niet aan externen (o.a. ouders) verspreid kan worden. DataCare blijft een database systeem en heeft geen

mogelijkheden om teksten op te maken, zoals WORD dat wel heeft. Wijzigingen in formulieren en documenten worden door de inhoudelijke medewerker streng bewaakt, zodat de laatste versies via hem in het systeem worden gezet. Zo is er geen verwarring over wie de laatste versie heeft en waar die opgeslagen is.

De werkgroep Leerlijnen en leerlingvolgsysteem buigt zich komend jaar over de koppeling van leerlijnen met groepsplan. Vooralsnog wordt op basis van het individuele handelingsplan, de groepsplannen opgesteld, dit proces willen ze veranderen. Ze willen het allemaal aan de leerlijnen in het systeem relateren. Groepsplan willen ze genereren op basis van de leerlijnen en niet op basis van een samenvatting van verschillende individuele handelingsplannen.

Het systeem: techniek

Het systeem kan alle gegevens rondom een leerling plaatsen, het is zowel een planning- als een volg- als een administratief systeem.

Het systeem is makkelijk te hanteren en kent vele mogelijkheden. Het invullen is altijd even wennen, maar daarna zullen de leerkrachten ervaren dat het heel prettig werken is en het maken van overzichten per groep of per niveau of per vak makkelijk te doen, alsook het opstellen van groepsplannen en handelingsplannen.

Het systeem is ook erg open en flexibel, zodat schoolspecifieke aspecten makkelijk ingepast kunnen worden.

Sterke punten

De Wingerd kent een heel enthousiast team medewerkers. Vanuit verschillende disciplines wordt er goed samengewerkt wat heel stimulerend werkt voor dit traject leerlijnen en leerlingvolgsysteem. Ook is de uitwisseling van informatie tussen SO en VSO erg goed. Het kader waarbinnen het systeem zou moeten werken is helder. Het faciliteren van een werkgroep leerlijnen en leerlingvolgsysteem alsook het aanstellen van een contactpersoon werkt goed voor het implementeren van dit traject.

Knelpunten

Het systeem is nog steeds in ontwikkeling en het kost tijd om de relevante documenten uit het systeem te laten rollen.

2 Mytylschool Tilburg (DataCare)

Visie

De Mytylschool Tilburg werkt al vanuit de begintijd van DataCare, ongeveer 10 jaar geleden, met DataCare. Aanvankelijk in een pilot en nu als ingevoerd en geïmplementeerd systeem. Het wordt steeds belangrijker om een leerling goed te kunnen volgen binnen het onderwijs en te laten zien aan ouders en inspectie wat een leerling in welke tijd bereikt heeft. De eisen worden groter op dit gebied.

DataCare bood een systeem op maat waarin alle informatie van een leerling kon worden opgeslagen. De geïnterviewde was toen nog niet bij DataCare betrokken en kan over de precieze beweegredenen niet vertellen waarom deze keuze gemaakt werd. Destijds werden deze maatregelen genomen op directieniveau. Er werd een werkgroep gecreëerd waarin leden plaats namen van de administratie, de directie, een ICT-er en leerkrachten. Deze werkgroep kwam ongeveer 4 à 5 keer per jaar bij elkaar. Dat werkt nu anders. Tegenwoordig wordt het werken met DataCare gecoördineerd

door 3 leerkrachten met een speciale taak. Zij zijn contactpersoon voor DataCare, ze bespreken mogelijke problemen en zoeken oplossingen met DataCare. Ze begeleiden het team dat met dit systeem werkt. De tijd wordt gefaciliteerd.

De verwachtingen zijn grotendeels uitgekomen. De verwachtingen waren dat DataCare sneller schoolspecifieke formulieren zou ontwerpen en invoeren in het systeem. Ook nu zijn er nog vertragingen en wacht men op een update en een beloofde uitbreiding van het systeem, waardoor de functionaliteit verder geoptimaliseerd kan worden aan de specifieke onderwijssituatie.

Uiteindelijk wil de school alle losse documenten binnen het systeem van DataCare geplaatst zien.

Eén van de wensen is om een koppeling te maken tussen de gegevens van leerlingen vanuit het revalidatiecentrum én de school. Één kind, één plan.

Over een jaar wil de school overgaan op één niveau overstijgend VSO.

Uitstroomprofielen en belevingsniveaus zullen dan de basis zijn voor het nieuwe VSO. Als dit gerealiseerd is, zal de invulling van DataCare voor het VSO een nieuwe impuls krijgen.

Leerlijnen, doelen en inhoud

Uitgangspunt voor het realiseren van een goed volgsysteem was dat alle leerlingen binnen het systeem pasten. Omdat het niveau van de leerlingen van de mytylschool uiteen loopt van laag functionerend (MCG) tot en met VMBO, is er gekozen voor de normaal lerende SO en VSO voor leerlijnen uit de methodes. (aanvullend met niet methode gebonden leerlijnen) Kijkend in het systeem zien we daar indelingen op cognitief jaarniveau met daaraan gekoppeld de leerlijnen die bij dat groepsniveau horen conform de eindtermen van het speciaal onderwijs. De bestaande leerlijnen worden nu en in de toekomst uitgebreid.

De groepen met een lagere cognitie zitten nu nog op een aparte afdeling en volgen o.a. de leerlijnen van mytyl-tytyl leerlingen. De Vijfwijzer wordt ook gebruikt.

Relatie met handelingsplanning

Leerlingen in het MLK/SO worden 2x per jaar getoetst tijdens het GSO (Groepsgewijs School Onderzoek). De resultaten worden verwerkt in DataCare. In de groepsbesprekingen worden de resultaten besproken. Dit kan leiden tot de doorstroming naar een hoger niveau (andere niveaugroep) of tot het realiseren van remedial teaching voor een leerling. De resultaten van het GSO worden namelijk omgezet in niveau indicatie en/of dle's. Deze resultaten worden afgezet tegen het te verwachte leerrendement. Bij een te grote discrepantie kan o.a. remedial teaching worden ingezet.

Elke afdeling op de mytylschool heeft een afdelingsplan. Voor elk vakgebied zijn er afspraken, streefdoelen en groepsplannen. Alle afdelingen evalueren één keer per jaar wat de uitkomsten zijn van de realisatie van al die doelen en plannen a.d.h.v. een onderwijskundig activiteitenplan.

Het systeem

Zowel inhoudelijk als technisch is DataCare een goed instrument om leerlingen te volgen en te kijken wat en hoe iets bereikt is en biedt het voldoende mogelijkheden om te plannen en te evalueren.

Het systeem biedt voldoende mogelijkheden voor overdracht. Zelfs voor overdracht binnen duopartners binnen een groep en tussen alle mensen die met een leerling werken. Ook t.a.v. de ouders en de inspectie is het systeem inzichtelijk.

Er wordt zo'n 10 jaar met dit systeem gewerkt. Voor alle nieuwe personeelsleden zijn er instructiemiddagen. Verder worden er 2x per jaar studiedagen georganiseerd waarbij geleerd wordt hoe het team technisch beter om kan gaan met DataCare, maar wat ook altijd gekoppeld is aan inhoudelijk een nieuw onderwerp. Iedereen die met de leerlingen werkt vult zijn/haar gegevens in het leerlingvolgsysteem. De assistentes vullen bijvoorbeeld de praktische zelfredzaamheid/verzorging in.

De meeste mensen ervaren het invullen en omgaan met DataCare als relatief eenvoudig, Er zit echter wel niveauverschil tussen collega's onderling hoe er met DataCare om gegaan wordt. De ene persoon vindt het makkelijk, de andere ervaart het als vrij lastig. Dit kan verschillende oorzaken hebben (tijd, computervaardigheden...). 2x per schooljaar wordt er een onderwijsverslag geschreven n.a.v. de gegevens uit DataCare. Tussentijds dient dit up to date gehouden te worden. Schoolrapporten zitten nog niet in het systeem en worden op dit moment ingebouwd.

Knelpunten

De school moet soms lang wachten op nieuwe ontwikkelingen en beloofde invoeringen van bijvoorbeeld formulieren. De school wil al hun documenten uit Word in DataCare invoeren en dat gaat traag. Verder is men zeer tevreden over DataCare. Het is een gebruiksvriendelijk, praktisch systeem waarmee ze een goed beeld kunnen schetsen van de ontwikkeling en de toekomstperspectieven van hun leerlingen. Het systeem is zeer flexibel en bruikbaar voor het mytyl/tytylonderwijs.

Sterke punten

Gebruiksvriendelijk en flexibel.

Biedt voldoende mogelijkheid om leerlingen te volgen en om het onderwijs op maat te plannen, zowel voor wat betreft de individuele, groeps- en schoolplanning.

Het is een prima middel voor overdracht en biedt ruimte voor alle informatie rondom een leerling.

3 Herman Broeren School, Rosmalen (DataCare)

Vooraf

De Herman Broeren School heeft vier afdelingen op verschillende locaties in Den Bosch en Rosmalen:

SZP: Speciale Zorg en Praktijkklassen in Rosmalen

LOB: Leer Onderbouw in Rosmalen

LMB: Leer Middenbouw in Den Bosch

VSO: Voortgezet Speciaal Onderwijs in Den Bosch (leer- en praktijkklassen)

Er zijn verschillende stromen

Zorgklassen: In de zorgklassen zitten veelal leerlingen met een ernstige of diep verstandelijke beperking, het komt echter ook voor dat kinderen met een hoger niveau en bijkomende psychiatrische problematiek gebruik maken van de zorgklassen.

Praktijkklassen: In de praktijkklassen zitten veelal leerlingen met een matige verstandelijke beperking.

Leerklassen: In de leerklassen zitten veelal leerlingen met een matig of lichte verstandelijke beperking en leerlingen met een cluster 4 indicatie (vanuit convenant met De Rietlanden in 's-Hertogenbosch)

Het gesprek vindt plaats op de locatie in Den Bosch (LMB).

De school doet niet mee aan het implementatie project van de WEC-Raad, maar werkt met zelf ontwikkelde leerlijnen.

Visie

Het is het vierde jaar dat DataCare op de Herman Broeren School wordt gebruikt. Voor aanschaf van DataCare was er geen ander leerlingvolgsysteem in gebruik. Hoewel zowel Kim als Sabine niet bij het keuzeprocess betrokken zijn geweest, is wel duidelijk dat de onderliggende gedachte was, dat men graag een structurelere aanpak wilde in het kunnen volgen van leerlingen. Men maakte wel handelingsplannen op papier, maar de doorgaande lijn ging vaak verloren.

Leerlijnen, doelen en inhoud

De leerlijnen van CED zitten verwerkt in DataCare, maar waren voor deze school niet toereikend. De leerlijnen zijn zowel naar boven voor de leerlingen met meer cognitieve mogelijkheden, als naar beneden voor de leerlingen met minder cognitieve mogelijkheden, aangepast. De Herman Broeren School heeft een brede populatie leerlingen, waaronder veel cluster 3 leerlingen, maar ook het aantal cluster 4 leerlingen is groot. De laatste groep leerlingen schiet aan de bovenkant snel uit de leerlijnen van het CED. Tegelijkertijd neemt de groep ZML-MG toe: voor hen zijn de stappen te groot en is de instap te hoog. Voor deze doelgroep heeft men een cursus bij de Vijfwijzer gevolgd. Doelen uit de Vijfwijzer zijn voor deze leerlingen gebruikt, omgevormd en ingepast. Van de originele CED leerlijnen is dus weinig meer over.

De school heeft een eigen niveau-indeling gemaakt, waarbij het aantal niveaus is uitgebreid tot 17 (zie bijgevoegd schema). De niveaus betreffen:

- Niveau 1 t/m 3: Basale ontwikkeling
- Niveau 4 t/m 8: Voorwaarden, leren functioneren in de groep, omgaan met regels. Aanvankelijk lezen, rekenen en schrijven
- Niveau 9 t/m 12: Voortgezet leren. Voortgezet lezen, rekenen, klok kijken etc.
- Niveau 13 en verder: Aangevuld met Vakgebieden Techniek, Tuinbouw, Verzorging, Textiele werkvormen en Oriëntatie op werken

Iedere leerkracht heeft een uitwerking van de leerlijnen. De leerlijnen bestaan uit hoofddoelen en bijbehorende subdoelen. De leerlingen uit de leerklassen halen de hoofddoelen meestal wel, voor de leerlingen uit de zorggroepen is het belangrijk dat er ook subdoelen zijn die nagestreefd kunnen worden.

Er wordt gebruik gemaakt van de activiteitenkaarten uit de Vijfwijzer, om doelstellingen te kunnen bereiken. Hierin staan oefeningen per doel beschreven, een scoreformulier en een mogelijkheid om vast te stellen of de leerling het doel heeft bereikt. Soms gaat het in hele kleine stapjes.

Ieder jaar wordt een update van het leerlingvolgsysteem gemaakt en aan de leerkrachten ter beschikking gesteld. Het grote voordeel van het werken met het leerlingvolgsysteem is dat de continuïteit veel meer is gewaarborgd, men werkt doelgerichter. Binnen de leerklassen werd lang erg methodisch gewerkt: de methode was de leidraad voor het te geven onderwijs. Naar aanleiding van het opstellen van een nieuw onderwijsconcept, zal meer thematisch gewerkt gaan worden en hopen ze te zien dat doelen bepalend worden ipv de methode. De materialen en middelen (waarbij de methode als bron kan dienen) worden bij de doelen gezocht in plaats van andersom.

De school heeft het afgelopen schooljaar voor elke afdeling een nieuw onderwijsconcept geschreven. Zeker voor de klassen in de SZP-afdeling moet het onderwijs functioneel zijn en niet gericht op het werken met werkbladen. Werken met

werkstations wordt voor de zorgklassen en de praktijkklassen belangrijk. In de werkstations wordt vraaggericht en functioneel gewerkt, gericht op het leren van praktische vaardigheden. Vakken als taal en rekenen komen hier aan bod, maar binnen thema's en aangepast aan het niveau van de leerling. Bijvoorbeeld: Binnen houtbewerking wordt het vak rekenen geïntegreerd, zoals met het timmeren van een kastje; leg 3 spijkers neer. In de nieuwe opzet is niet alleen het onderwijs van belang, maar ook de inrichting van de lokalen. Voor leerlingen uit een vanaf volgend schooljaar nieuw te formeren type klas binnen de SZP: de zorgplusklassen, is vooral ruimte belangrijk; een voornaam doel is het welbevinden van de kinderen, dit met behulp van ervaringsgericht leren. We hebben het dan over leerlingen met een laag niveau van functioneren, welke voorheen niet naar school kwamen.

Op dit moment zijn voor nagenoeg alle leerlijnen bronvermeldingen voorhanden. Voor sommige leerlijnen is dat wel moeilijk en uiteraard is het nooit af. Het leerlingvolgsysteem legt ook hiaten hierin bloot en geeft hen daarmee zicht op witte vlekken. Het probleem met een school met een dergelijke grote bandbreedte aan leerlingen, is dat bronnen vaak voor de ene groep wel geschikt zijn, maar voor de andere niet. Zo gebruikt men bijvoorbeeld STIP voor de praktijkklassen, maar dit sluit weer minder aan bij de leerklassen.

Relatie met handelingsplanning

Een keer per jaar wordt een groepsbespreking gehouden, waarbij overleg plaatsvindt over de hele groep met de leerkracht, teamleider, IB-er, psycholoog en evt. de logopediste. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de leerkracht als hoofdaannemer wordt gezien.

Uit de groepsbespreking blijkt duidelijk of een leerling op de goede plaats zit.

In september worden door de nieuwe leerkracht doelen gesteld voor het komende halfjaar. De leerkracht vult het leerlingvolgsysteem in, welke worden vertaald naar concrete doelen in het handelingsplan. De leerling krijgt het HP mee naar huis. Ouders kunnen naar aanleiding daarvan een gesprek aanvragen, maar het hoeft niet. In november-januari vinden de groepsbesprekingen plaats. In februari worden ouders uitgenodigd voor een gesprek, waarin het afgelopen half jaar wordt geëvalueerd. Vervolgens worden nieuwe doelen gesteld, die aan het eind van het jaar worden geëvalueerd.

Met behulp van de groepsoverzichten heb je duidelijk in beeld in welk niveau de leerling werkt. Dit overzicht werkt prettig omdat de leerlingen met lezen, rekenen, schrijven en klokijken op eigen niveau buiten de klasgebonden situatie in een niveaugroep werkt.

Hoe de clustering bij de overige vakken in de toekomst plaats gaat vinden, daarin zal nog een verdere keuze gemaakt worden. Zet je de leerlingen met hetzelfde niveau bij elkaar of juist niet. Bij bijv. aardrijkskunde kan het laatste ook handig zijn en helpt thematisch werken, zodat leerlingen van elkaar kunnen leren.

Het stellen van doelen en evalueren of doelen zijn gehaald loopt goed. Het is echter nog belangrijk om de doelen in het handelingsplan concreter te maken voor ouders. Voor ouders is het handelingsplan soms nog onduidelijk. Door inzicht te bieden in de leerlijnen, per vakgebied in het programma nog een 'toelichting' in te kunnen vullen en jaarlijks tijdens de algemene ouderavond meer aandacht te besteden aan de uitleg over het leerlingvolgsysteem, wil de school in de nabije toekomst ouders beter informeren en inlichten over het lezen van het handelingsplan.

Het systeem: techniek

De Herman Broeren School constateert dat het laatste jaar de onrust (over het moeten gebruiken van het systeem) afneemt en de vaardigheid in het gebruiken ervan toeneemt. Na aanvankelijke kinderziektes binnen het computerprogramma werkt het nu naar behoren.

Het systeem: inhoud

Leerkrachten worden steeds vaardiger in het invullen en gebruiken van het systeem. Het omslagpunt van het verliezen van tijd omdat er zoveel ingevuld moet worden, naar tijdwinst is inmiddels geweest. Het is duidelijk rustiger op school en de leerkrachten hebben er vertrouwen in.

Dossier

Het systeem betreft een leerlingvolgsysteem, aangevuld met een logboekje. Het zou mooi zijn als dit in de toekomst kon worden aangevuld met de andere informatie over een leerling, zoals gegevens van de IB-er, de psycholoog, de orthopedagoog, maar ook methodegebonden volgljsten bijvoorbeeld. Het streven is om dit in het volgende schooljaar in gebruik te gaan nemen. Dit levert een compleet digitaal dossier op, wat de communicatie bevordert. Op dit moment wordt gewerkt met twee papieren dossiers, een in een algemeen archief en een in de klas. Het dossier in de klas moet op termijn verdwijnen.

Sterke punten van het systeem

Als het systeem een keer is ingevuld, levert het al snel tijdwinst op ten opzichte van de periode waarin alles handmatig moest worden gedaan. In de loop van de jaren heeft de HBS er een geheel eigen systeem van gemaakt. Een werkgroep van IB-ers en psychologen en aanvankelijk ook leerkrachten, heeft zich hierover gebogen. Het is een dynamisch systeem, dat je helemaal naar je eigen hand kunt zetten, en dat is wat men wilde. Op dit moment is het aardig naar wens, maar nog niet perfect (naar eigen zeggen). De lijn is helder, ook de volgende te behalen doelen rollen er goed uit.

'Werk'punten

Ondanks dat op dit moment redelijke tevredenheid heerst over het systeem, blijven aanpassingen altijd nodig. Doelen moeten bijvoorbeeld goed op elkaar afgestemd worden, en moeten beknopt zijn.

Verder werkt men nog aan een verdere operationalisering van de doelen: niet alleen de vraag 'welk doel wil je bereiken?' is van belang, maar ook de vraag 'hoe' je dat wilt bereiken en op welke termijn. Er zijn plannen om deze uitwerkingen op korte termijn in het systeem te gaan verwerken.

4 De Huifkar (SO), Enschede (Infosys-T)

Visie

De Huifkar, zowel de afdeling SO als die van het VSO, gebruiken al jaren het leerlingvolgsysteem Infosys-T. De Huifkar is in hun REC een van de weinige scholen die vanaf het begin hier al mee bezig is geweest. De school heeft in die zin een voortrekkersrol gespeeld in het digitaal invullen van volgljsten. Sinds kort zijn ze bezig met het implementeren van de nieuw Infosys-T, het zogeheten infosys-T. Dit doen ze gezamenlijk met alle cluster 3 scholen in hun REC Oostmarke. Annet ziet nog niet zoveel meerwaarde in het nieuwe systeem ten opzichte van het oude systeem. Sterker nog, er zijn toch een aantal aspecten waaraan het nieuwe systeem niet voldoet. Het

gaat dan vooral om het genereren van groepsoverzichten en om de koppeling handelingsplanning en beoordeling. Deze groep op REC niveau komt in elk geval 4 x per jaar bij elkaar.

Leerlijnen, doelen, inhouden

Huifkar hanteert niet de CED leerlijnen en heeft het systeem gevuld met zelf ontwikkelde leerlijnen op basis van kern- en tussendoelen SLO en de A en Z competenties van Pro. In die zin speelt deze school ook een voortrekkersrol, zij waren al heel ver in hun leerlijn ontwikkeling en hadden bijna alles al af voordat CED met hun leerlijnen kwam. Het systeem is flexibel genoeg om deze zelf ontwikkelde leerlijnen in te lezen. Verder heeft de school het allemaal zelf moeten inrichten.

Voor leerlingen die de leerlijnen niet behalen of die op een bepaald niveau blijven steken, heeft de Huifkar nog extra lijnen ontwikkeld voor rekenen en taal, dit zijn de lijnen praktisch rekenen en praktisch taal. Voor het laatste moet je denken aan signaal lezen, of veel visuele werkjes maar wel op het niveau van de leeftijd van de desbetreffende leerling.

Alle leerkrachten hebben toegang tot de map leerlijnen, deze bevat informatie over de leerlijnen aangevuld met methoden en didactische tips.

Waar de Huifkar veel gebruik van maakt, is het tabblad `documenten`. Alle extra informatie rondom een kind, kan hier opgeslagen worden. Per leerling staan dan alle gegevens integraal op 1 plek en dat is belangrijk. Dat kan o.a. in de vorm van een logboek met medische gegevens, afspraken met ouders, RT gegevens of in de vorm van bepaalde formulieren. Annet heeft veel tijd besteed aan het maken van formulieren, zoals sjablonen voor overdrachtformulieren of individuele handelingsplannen (kinderen die de leerlijnen niet kunnen volgen) of plan van aanpak.

De Huifkar maakt geen gebruik van tabblad `didactische informatie`. Dit is eigenlijk door de ontwerpers bedacht om de resultaten van CITO toetsgegevens in te vullen. Ondanks dat dit tabblad niet gevuld is, kan het niet uitgeschakeld worden en dat is jammer, want dat is afleidende informatie. De didactische toetsen die bepaalde leerlingen wel maken, worden als een document opgeslagen onder de desbetreffende leerling. Zo ook met het tabblad `stage`, voor SO is dit een niet relevant onderwerp en kan niet uitgeschakeld worden. De VSO maakt er wel gebruik van overigens.

De beoordelingslijsten in het systeem kan door de school zelf gedefinieerd worden. De Huifkar hanteert een 5-puntsschaal. De invulling van wat een 1 betekent of een 5 is afhankelijk van de te beoordelen leerlijn. De volglijsten worden 3 keer per jaar ingevuld. Voor de zomervakantie moet alles worden geactualiseerd. Het mooiste zou zijn als de leerkracht het systeem regelmatig aanvult. Zeker als het gaat om het observeren van bepaalde taken is het zaak om de beoordeling zo snel mogelijk in te vullen, voordat de informatie vergeten wordt.

Het systeem: techniek

Omdat het systeem qua functies en type menu's erg op WINDOWS lijkt, is het gebruik van dit systeem erg makkelijk aan te leren.

De Huifkar vindt dat de Infosys-T handleiding niet zo goed leesbaar is, misschien wel voor de beheerder maar niet zozeer voor de leerkrachten. Daarom is er een speciale handleiding/draaiboek voor de leerkrachten geschreven.

Er is nog geen koppeling tussen beoordelingslijsten en handelingsplanning. Plan van aanpak wordt namelijk niet automatisch gegenereerd uit de gestelde doelen. Er vindt nu heel veel knip- en plakwerk plaats om de nog niet behaalde doelen uit de beoordeling over te hevelen naar een plan van aanpak.

Annet heeft haar eigen zorgdatabase gemaakt, dat is een Excel bestand met allerlei informatie over de leerling. Dit is nog niet in te voeren in het systeem, wel is een zorg database als apart document in te halen, maar automatische generatie is nog steeds niet mogelijk.

Ervaring met het systeem leert, dat sommige leerlijnen bijgesteld en/of aangepast dienen te worden. Nadeel is dat per leerling alle lijsten dan ook bijgesteld moeten worden. Dat is veel werk en volgens Annet overbodig. Technisch gezien zou een wijziging aan de ene kant automatisch doorgevoerd moeten worden aan de andere kant.

Knelpunten/wensen

De Huifkar en alle andere REC Oostmarke scholen hebben veel wensen om het nieuwe systeem te verbeteren en meer aan te laten sluiten bij de behoeften van de zml-scholen. De belangrijkste wens is een goede koppeling tussen beoordeling en de verschillende handelingsformulieren. En het beter kunnen genereren van handelingsplannen en groepsoverzichten.

5 Hamalandschool, Lichtenvoorde (Infosys-T)

Vooraf

De school neemt deel aan het implementatie project van de WEC-Raad en werkt daarbinnen met de CED-leerlijnen. Al lang voordat ze hieraan deelnamen waren ze bezig met het werken met Infosys-T.

Visie

Al sinds 1999 werkt de school met Infosys-T. Een voorwaarde voor het aanschaffen van een leerlingvolgsysteem was, dat men de inhoud zelf kon bepalen. Bij afweging van verschillende systemen (waaronder ook DataCare) is de keuze destijds gevallen op Infosys-T. Men heeft niet gekozen voor DataCare, omdat dat erg duur leek te zijn (licenties) en net als andere systemen nog in de kinderschoenen stond. De keuze is destijds gemaakt door de ICT afdeling.

Het grootste knelpunt van Infosys-T vindt men, dat het systeem is verouderd en er eigenlijk geen verbeteringen meer worden aangebracht door de leverancier. Je kunt wel aan Jeroen B. (Haaksbergen) doorgeven waar je tegenaan loopt, maar er wordt niet structureel iets mee gedaan. Fontys OSO heeft de verbeterversie overgenomen, maar daar gebeurt eigenlijk ook niets structureels.

Het is een kwetsbaar systeem. Als het hapert, moet er iemand met specialistische kennis aan te pas komen om het weer te laten draaien. Iemand met verstand van techniek blijft noodzakelijk.

Voor het overige voldoet het systeem wel, met name sinds de leerlijnen van het CED zijn ingevoerd. Die zijn er gemakkelijk in te verwerken. Men neemt ruim de tijd voor het invoeren van de leerlijnen, is begonnen met de leerlijn rekenen. Na een jaar is die

klaar, en aangekleed, met bronnen, werkbladen etc. Dat werkt erg prettig, maar het goed aankleden van leerlijnen is arbeidsintensief.

Leerlijnen, doelen en inhouden

Het systeem maakt helder waar hiaten/lacunes in de lijn van een leerling zitten. Dit heeft er in het verleden bijvoorbeeld toe geleid, dat bepaalde onderdelen die vroeger pas in het VSO werden aangeboden, nu ook al in het SO een plaats hebben. Denk bijvoorbeeld aan meten en meetkunde bij rekenen. Men is zich meer bewust geworden welke doelen er zijn, en op welk moment je ze kunt nastreven. Vroeger kreeg kerndoel 2.4 bijvoorbeeld de meeste aandacht voor rekenen (op basis daarvan werden leerlingen ook in een niveau ingedeeld). Vrijwel alle tijd die voor rekenen op de agenda staat (3 x 3/4 uur) ging naar dat kerndoel. Nu is de verdeling eerder 2 x 3/4 vs 1 x 3/4 uur.

Ook is een andere werkhouding bij de docenten te constateren: vroeger was de methode de leidraad en keek men naar het aantal werkbladen dat nog af moest. Nu is het te bereiken doel het uitgangspunt en worden daar werkbladen bij gezocht. Als het doel is bereikt, komt het volgende doel in beeld. Kortom: van activiteitengericht naar doelgericht werken.

Sinds de invoering van de CED-leerlijnen is de inhoud makkelijker vast te stellen.

Relatie met handelingsplanning

Het invoeren van gegevens vindt twee keer per jaar plaats door de administratie of de ICT-er. Deze vult gegevens in per subdoel (bv tav rekenen onderdeel geldrekenen). Het systeem kan vervolgens groepsverzichten leveren, op basis waarvan de IB-er en de groepsleerkracht tot een gericht aanbod kunnen komen. Er worden (conform het model planmatig handelen) maximaal drie niveaugroepen gecreëerd. Omdat niveaus nogal uiteenlopen, heeft de school ervoor gekozen om groepsdoorbrekend te werken. De lijsten zijn hiervoor de leidraad.

Aan het eind van het schooljaar vindt een gesprek plaats tussen IB-er, nieuwe leerkracht en oude leerkracht en wordt een IHP opgesteld. Het is de bedoeling dat de gegevens die uit het leerlingvolgsysteem rollen de input leveren voor het IHP. Of die volgorde ook altijd op die manier plaatsvindt wordt betwijfeld. Andersom komt ook wel voor: IHP is al bedacht, leerlingvolgsysteem gegevens bevestigen wat al werd verwacht. Voor een deel komt dit wellicht doordat het systeem niet automatisch gegevens over de volgende doelen oplevert.

De mate van beheersing van een doel wordt weergegeven in drie gradaties: ++ (beheerst), 60 (wordt aan gewerkt) en 00 (niet in beeld). Beheersingsgraad wordt vastgesteld aan de hand van methodegebonden toetsen (bij rekenen is dat bijv. Maatwerk) en observaties. Een zekere mate van subjectiviteit speelt hier dus zeker een rol, maar toetsen van bv het CITO zijn niet van toepassing op deze doelgroep. Dit ervaart men als een probleem; men had liever wel doelgroepspecifieke toetsen voor alle vakken.

Met het groeps overzicht in de hand, is de volgende stap het koppelen aan de leerlijnen. De CED-leerlijnen worden er bij genomen, en de leerkracht moet zelf terugzoeken wat de volgende stap in het proces is. De leerlijnen bieden een goed handvat en leerlingen zijn beter in te schalen sinds de invoering. Men ervaart dit als prettig, positief werken.

Het systeem: techniek

Het invullen van het systeem is in principe niet moeilijk, behalve de eerste keer. Als een leerling bijvoorbeeld wordt aangemeld, moet je van alle subdoelen gaan

vaststellen op welk niveau de leerling functioneert. Dat is best lastig en kost veel tijd. Na de eerste keer heb je echter een basis waarop je kunt voortborduren. Je kunt gewoon kijken of een leerling al dan niet vooruit is gegaan. De niveaugroep leerkracht levert gegevens over de vorderingen van de leerling aan.

Het systeem: inhoud

Naast het leerlingvolgsysteem biedt het systeem de mogelijkheid voor het creëren van memo's. Er is gekozen om vijf memo's aan te maken: oudergesprekken, handelingsplan, stage, leerlingbespreking en Zorg in Onderwijs. Als er bijvoorbeeld een gesprek met ouders heeft plaatsgevonden, maakt de beller daar een kort verslag van en voert dat in. Het leerlingvolgsysteem en de memo's vormen samen het dossier van de leerling. De papieren dossiers verdwijnen hiermee op den duur. Dit wordt als erg prettig ervaren. Doordat het systeem zoveel informatie bevat, is het ook een kleine ramp als het niet draait.

Vroeger gaf men het hele leerlingvolgsysteem mee bij het rapport. Tegenwoordig doen ze dat niet meer, omdat het te ingewikkeld is voor de ouders. Ouders kunnen niet veel met de gegevens uit het leerlingvolgsysteem; ze weten wel wat kerndoelen zijn. De leerkracht haalt de kern uit het leerlingvolgsysteem en vertaalt die naar beoordelingen/opmerkingen in het rapport.

Opbrengsten

In vergelijking met vijf jaar geleden is het niveau van de leerlingen duidelijk verbeterd. Dit geldt in elk geval voor het lezen; regelmatig loopt men hier tegen de vraag aan wat er komt na niveau 12. Voor rekenen verwacht men hetzelfde.

Voor een deel komt dit, doordat de eenheid waarop werd geëvalueerd vroeger te groot was. Op een kleiner stukje kun je makkelijker vooruitgang zien.

Ontwikkelingsperspectief

Op 11 jarige leeftijd wordt de beslissing genomen of de leerling Praktijkonderwijs of VSO-zml zal gaan volgen. De Hamalandschool heeft zelf een VSO afdeling. Vanaf 16 jaar wordt voor iedere leerling een toekomstplan gemaakt. Onderdelen die daarin aan bod komen: waarin kan de leerling zich ontwikkelen? Op cognitief gebied, maar ook op sociaal emotioneel gebied en redzaamheid. Zal de leerling naar een SWV gaan, een dagcentrum, zelfstandig wonen/werken?

Ook wordt een beslissing genomen over welke kerndoelen worden afgesloten (waar dus niet meer aan wordt gewerkt, omdat het als onhaalbaar wordt ingeschat).

De onderbouw van het VSO bevat nog relatief veel theorie. Daarna komen er steeds meer praktijkgerichte vakken naar voren. Om kerndoelen te kunnen afsluiten moet je goed onderbouwd kunnen zeggen waarom je dat doet. Hier biedt het leerlingvolgsysteem weer uitkomst. Tevens kan ahv het systeem aangetoond worden waar dan wel aan wordt gewerkt.

De IB-er scoort een aantal jaren achter elkaar op welk niveau een leerling zit. Als een leerling twee jaar lang op hetzelfde niveau blijft hangen vindt overleg plaats met de orthopedagoog over de te volgen weg, waarna de ouders worden ingelicht over te nemen stappen. Als wordt besloten om een gedeelte af te sluiten, omdat het niveau niet haalbaar is, kun je ahv het leerlingvolgsysteem laten zien dat niet alles wordt afgesloten, maar slechts een stukje.

Sterke punten van het systeem

Je kunt zelf de inhoud bepalen. Op dit moment is het team gewend aan de manier van werken met dit systeem, en is daar ook redelijk tevreden over.

Harrie heeft zich de laatste tijd verdiept in de stand van zaken van o.a. MLS. MLS bevat ook de vijfwijzer, en is daarmee voor het ZML interessant. Zwak punt van dat systeem is echter vooralsnog, dat er niet goed mee valt te plannen (volgende stap zetten is moeilijk) en dat wil men wel kunnen. Een overstap naar een ander systeem zal dan ook niet zo maar plaatsvinden, eerst moet duidelijk zijn wat de meerwaarde boven Infosys-T is.

Knelpunten

Het systeem is niet web-based (?) en er valt niet goed mee te plannen. Bovendien worden geen verbeteringen meer aangebracht, waarmee het systeem snel veroudert.

6 De Linde, Deventer (Infosys-T)

Visie

De school koos meer dan 10 jaar geleden voor Infosys-T omdat er dringend behoefte was aan een leerlingvolgsysteem dat een compleet overzicht zou geven van de ontwikkeling van individuele leerlingen en groepen. Van dit systeem werd verwacht dat het eenvoudig in te vullen was en dat het gebruiksvriendelijk zou zijn. De school wilde een instrument dat op een snelle manier inzicht gaf in de ontwikkelingen van hun leerlingen, individueel maar ook van elke groep.

Er waren destijds nog geen leerlijnen CED en andere scholen waren net als de Linde zoekende naar een goed systeem. Naast de TOS was Infosys-T destijds het enige systeem dat specifiek op zml onderwijs gericht was. Infosys-T had een digitaal geautomatiseerd open systeem.

In de jaren dat het systeem werd gevuld met door de school ontwikkelde leerlijnen waren alle leerkrachten in diverse werkgroepen betrokken bij de invulling van het systeem.

Met betrekking tot het hanteren van dit systeem, zijn afspraken gemaakt met het team. De leerlingen werden 2x per jaar getoetst op taal en de resultaten hiervan werden ingevoerd in Infosys-T. De informatie van de andere gebieden werden 1x per jaar ingevoerd. Deze gegevens werden gebruikt voor de handelingsplannen en de bespreking daarvan.

De verwachtingen ten aanzien van Infosys-T zijn niet uitgekomen:

- De hulp die ze kregen- wanneer er storingen waren in het systeem- was minimaal. Er waren maar 2 mensen in dienst van Infosys-T en die waren moeilijk bereikbaar.
- Het systeem van Infosys-T kent een vijfpuntsschaal en dit wordt als niet goed werkbaar bevonden.
- De leerlijnen moesten schoolspecifiek gemaakt worden, dit was boeiend maar kostte heel veel tijd van alle collega's. Er waren wel standaardlijsten, maar deze moesten nog schoolspecifiek gemaakt worden omdat ze niet voldeden.
- Infosys-T kent geen koppeling met administratieve gegevens, het kan alleen volgen.
- Er is geen koppeling mogelijk met schoolspecifieke formulieren. Schoolformulieren konden wel als losstaand document onder de naam 'memo' in het leerlingvolgsysteem worden gezet.
- Er is geen koppeling met handelingsplanning en groepsplanning. Groepsoverzichten waren wel te maken binnen Infosys-T.
- Er is geen koppeling met materiaal of methodes.
- Er was geen integratie mogelijk met andere planningsformulieren.

Leerlijnen, doelen en inhouden

De Linde gebruikt de Kerndoelen ZML voor haar onderwijs en wil de leerlijnen van het CED binnen een nieuw systeem gaan invoeren. De voorkeur gaat uit naar het laatste systeem, dat in Mariëndaal is ontwikkeld en ook de Vijfwijzer impliceert. Doelen en inhouden zijn binnen Infosys-T niet terug te vinden. Het staat allemaal naast de eigen geschreven plannings. Van het nieuwe systeem verwachten ze wel een goede integratie.

De leerlijnen van het CED wil de school hanteren omdat deze een goede algemene richtlijnen geven. Deze leerlijnen zullen op termijn worden bijgesteld en- of uitgebreid.

Relatie met handelingsplanning

Bij Infosys-T staat alles naast elkaar en biedt het systeem alleen de mogelijkheid om te volgen. De school maakt nu a.h.v. de gegevens uit de groep en vanuit de testen één keer per jaar een handelingsplan. Op basis van het niveau en de kindkenmerken van de leerling wordt in het plan SMART aangegeven wat de school met de leerling wil bereiken, op welke wijze en met welke middelen in het volgende jaar. Opbrengsten vanuit het vorige plan worden gemeten en bijgesteld. Groepsplannen worden eveneens jaarlijks gemaakt en structureel tussentijds bijgesteld. Het individuele plan wordt besproken met de Commissie van Begeleiding en daarna met de ouders. Als iedereen het eens is over de doelen en de uitvoering ervan wordt het plan ondertekend. Ook binnen een nieuw systeem wil de school deze handelingsplanning beschrijvend maken. De test- en observatiegegevens moeten niet alleen cijfermatig worden weergegeven. Dat biedt niet voldoende inzicht in de ontwikkeling en de daaruit voortvloeiende handelingsplanning.

Infosys-T is in 2006 losgelaten omdat het systeem geen mogelijkheden had om informatie te koppelen. Ze verwachten van het nieuwe systeem dat handelingsplanning mogelijk is door invoering van gegevens van alle betrokken begeleiders rondom de leerlingen en dat alles automatisch wordt gekoppeld.

1x per jaar krijgen de leerlingen een rapport, de VSO-ers krijgen een rapport en worden actief bij het handelingsplan betrokken.

Systeem

Infosys-T is 10 jaar gebruikt, er is nu gekozen voor een ander leerlingvolgsysteem. Het systeem was onaantrekkelijk, onoverzichtelijk en gaf te weinig rendement. Het was gebruikersonvriendelijk.

Knelpunten/wensen

Er zijn té veel knelpunten ervaren met Infosys-T.

Het ideale systeem

De Linde wil nu een sluitend systeem dat makkelijk in te vullen is. Een systeem dat volgt, analyseert en koppelt, snel werkt en gebruikersvriendelijk is. Op eventuele hiaten en nieuwe ontwikkelingen kan tijdig geanticipeerd worden. De school wil een juist beeld van de totale ontwikkeling van de leerlingen, zowel individueel als van groepen leerlingen. Ze wil kunnen zien waar eventuele gaten zitten en welke materialen en methodes ze het beste kunnen gebruiken, gekoppeld aan het niveau en de mogelijkheden van de leerlingen.

De school wil een fijnmazig en overzichtelijk systeem dat koppelingen maakt tussen administratieve gegevens, gegevens van de ontwikkeling op allerlei gebieden, uitslagen van testen (MRT, logopedie, gymnastiek, stage, arbeidsinteresseset, etc.). Ze willen één database, inclusief de administratieve gegevens.

7. Schuttesboschool, Enschede (OVM)

Vooraf

De school doet niet mee aan het implementatie project van de WEC-Raad en werkt ook niet met zelf ontwikkelde leerlijnen. Voorheen werkte de geïnterviewde op het Roessingh, waar gebruik gemaakt wordt van DataCare. Het Roessingh en de Schuttesboschool werken onder dezelfde stichting en kunnen dus gebruikmaken van elkaars expertise.

Visie

Het is het vierde jaar dat het OVM op de Schuttesboschool in gebruik is. Er waren verschillende redenen om voor het OVM te kiezen: ten eerste wilde men leerlingen beter kunnen volgen in hun ontwikkeling. Het stellen van doelen en hebben van verwachtingen van leerlingen, moest leiden tot een betere en gerichtere evaluatie. Zijn je verwachtingen uitgekomen? Waarom wel/niet?

Sinds 2006-2007 werkt deze school naast OVM ook met DataCare. Voorwaarde daarvoor was wel, dat het OVM erin zou passen, omdat dat precies de informatie oplevert die de school wil. Men wilde niet met twee systemen naast elkaar werken. Destijds is beloofd dat er gewerkt werd aan de ontwikkeling van een versie waarin OVM in DataCare zou zitten, en dat die binnen afzienbare tijd gereed zou zijn. Nu, na drie jaar is dat nog niet het geval, dus dat is een tegenvaller.

Naast de eigen wens van de school, is een andere reden om met het OVM te werken, dat ook de inspectie steeds vaker vraagt om het kunnen schetsen van ontwikkelingsperspectieven van leerlingen. Ook vraagt de inspectie steeds vaker om leeropbrengsten, of de doelen wel gehaald zijn.

Leerlijnen, doelen en inhoud

De leerlijnen van het CED zijn verwerkt in DataCare. Deze leerlijnen worden als richtlijn gebruikt om doelen te kunnen formuleren. De onderbouw brengt alle leerlijnen in kaart, voor de midden- en bovenbouw zijn vier lijnen uitgewerkt. Fases in doelstellingen moet je ook opnemen in je Handelingsplan.

Voor de inhoud van het onderwijs wordt de methode gevolgd. Voor rekenen is dat bijvoorbeeld Alles telt. De methode biedt het groepsplan.

Bij het werken met het systeem is niet alleen het plannen belangrijk, maar ook het volgen.

Het systeem laat redelijk duidelijk zien wat een vervolg in een ontwikkelingslijn kan zijn (plannen). De school maakt gebruik van CITO toetsen en observaties om het niveau van de leerling te kunnen vaststellen. Met name de observaties zijn onvermijdelijk ook subjectief. Voor wat betreft de CITO toets: de leerling krijgt de toets die overeenkomt met zijn DLE en niet die voor zijn leeftijd. Een 10 jarige leerling kan dus bv een toets van halverwege groep 4 voorgelegd krijgen, omdat dat zijn DLE is.

Relatie met handelingsplanning

Streven is om doelen op te nemen in het handelingsplan, en functioneler te laten worden in de lessen. De verwachting was (en de wens is), dat doelen uit het leerlingvolgsysteem worden vertaald naar het Handelingsplan. Dat is nog niet het

geval. De docent moet het OVM invullen en vervolgens in word een handelingsplan maken; zelf nieuwe doelen stellen en evalueren.

Naast plannen verdient het volgen ook nog speciale aandacht. Docenten nemen de doelen wel op in het IHP en noteren ook wel of ze gehaald zijn, al dan niet gevolgd door een nieuw doel, maar er wordt vaak niet teruggekeken op de afgelopen periode. Dat is wel belangrijk: je moet in kaart hebben waarom een leerling een doel niet heeft gehaald. Misschien had je je doelen te hoog gesteld, maar het is ook mogelijk dat een leerling bijvoorbeeld veel epileptische aanvallen heeft gehad in een bepaalde periode en het daarom niet is gelukt de doelen te bereiken. Het is belangrijk die reden te weten, ook om het vervolgplan te kunnen opstellen.

De verwachting was dat het OVM het invullen van het HP zou vergemakkelijken, maar dat is vooralsnog niet het geval. Leerkrachten zien ook nog niet direct de waarde van het systeem in. Het omslagpunt van 'het kost tijd want er moet per leerling wel erg veel ingevuld worden', naar 'het levert tijdwinst op' moet nog komen. Veel gegevens verdwijnen nog in de kast.

Handelingsplannen worden met de ouders besproken.

Planningsmodule

De school heeft een cursus gevolgd bij het seminarium voor orthopedagogiek (Jeanet Bergsma) over de planningsmodule die in het systeem zit. De komende periode willen ze deze module koppelen aan een didactische leerlijn, om te beginnen lezen. Het gaat om het analyseren van toetsgegevens, doelen stellen, instructie bepalen (welke instructie hebben zwakke lezers bijvoorbeeld nodig?).

Archivering

Het systeem betreft puur een leerlingvolgsysteem en biedt niet de mogelijkheid om andere belangrijke documenten en gegevens, zoals fysiotherapie, verpleging e.d. te archiveren. Die moeten in aparte worddocumenten worden verwerkt. Het zou handiger zijn als alle administratieve gegevens over een leerling ook in het systeem konden worden opgenomen. Ook zou de leerkracht de omschrijving van de evaluatie moeten kunnen toevoegen (bv toelichting waarom het niet is gelukt om doelen te halen).

Uitstroomperspectief

De handelingsplannen moeten leiden tot een beargumenteerd uitstroomperspectief. Meestal wordt dit gedaan als het kind 9 of 10 jaar is, soms al als het kind 8 jaar is. Ook naar de ouders toe is het belangrijk, dat ze op tijd weten wat het perspectief van een leerling is. Dat bepaalt mede de manier waarop gegevens uit het leerlingvolgsysteem moeten worden geïnterpreteerd.

Het systeem is ingesteld op de ontwikkelingsleeftijd van de leerling en in de groepsoverzichten is de koppeling met de leeftijd weg. Dat is soms wel lastig, want je kunt dus niet direct laten zien hoe het kind functioneert t.o.v. leeftijdsgenoten in het regulier onderwijs. Om helder te kunnen communiceren over een leerling is van belang, dat vooruitgang t.o.v. zichzelf, maar ook een vergelijking met prestaties van leeftijdsgenoten mogelijk is. De toetsen die een leerling krijgt voorgelegd zijn gericht op de DLE, die meestal niet hetzelfde is als zijn leeftijd. Een leerling van 10 jaar kan dan dus bijvoorbeeld wel een C scoren op de CITO toets, maar dat kan dan wel op de toets van halverwege groep 4 zijn.

Sterke punten van het systeem

De ontwikkelingsfases die een kind moet/kan doorlopen staan duidelijk in het systeem beschreven en dat is prettig. Ook is duidelijk wat een volgende stap kan zijn als een doel is bereikt.

Knelpunten

- uitprinten is soms moeilijk. De printversie is niet helder
- zie onder uitstroomperspectief: verschil DLE en leeftijd
- doelen in het systeem zouden directer vertaald moeten kunnen worden naar activiteiten in het handelingsplan. Nu is het nog een heel gedoe, nadat het systeem is ingevuld.
- zie stukje 'archivering': zou mooi zijn als alle relevante documenten bij elkaar opgeslagen konden worden

Wensen

Een grote wens is dat OVM en DataCare aan elkaar gekoppeld worden, zodat de meerwaarde van beide systemen verenigd wordt. Wordt aan gewerkt, maar duurt erg lang voordat het ook daadwerkelijk gerealiseerd is.

